

KATEKUMEENIOPETUKSEN MATERIAALI

Helsingin ortodoksinen seurakunta

Katekumeeniksi?

Kirkkoon liittymistä harkitsevan ensimmäinen askel on tutustua oman alueensa kirkkoon ja osallistua jumalanpalveluksiin. Lähimmän kirkon ja siellä toimitettavien jumalanpalvelusten tiedot löytyvät seurakuntamme jumalanpalveluskalenterista. Seurakuntamme papistoon ja aikuiskasvatustyöntekijään voi ottaa yhteyttä kirkkoon liittymistä koskevissa kysymyksissä. Seurakunnassa järjestetään vuosittain katekumeeniopetusta, jonka tarkoituksena on tutustuttaa jumalanpalvelusyhteisöön ja saada tietopuolista opetusta.

Ortodoksiseen kirkkoon liittämistä edeltää niin kutsuttu katekumeeniaika. Silloin jäsenyyttä harkitseva tutustuu kirkkoon, perehtyy sen oppiin ja liturgiseen elämään ja tekee lopulta päätöksen liittymisestä. Aikaisemmin kasteen saaneet liitetään kirkkoon mirhavoitelun kautta. Muutoin kirkkoon liittyminen tapahtuu kasteen ja mirhavoitelun sakramenttien välityksellä.

Tervetuloa kirkkoon!

Helsingin ortodoksinen seurakunta

Katekeesi – kasteopetus
Katekumeeni – kasteoppilas
Katekeetta – kasteoppilaiden opettaja

Katekumeeniaika on intensiivinen vaihe matkalla kohti kirkon jäsenyyttä. Se koostuu seuraavista keskenään limittäisistä ja osittain päällekkäisistä osa-alueista:

1) Tiedon omaksuminen

Jotta kaikki kirkkoon liittyjät tietäisivät, mihin ovat liittymässä, seurakunta järjestää luentosarjan ortodoksiseen uskoon ja kirkkoon liittyvistä aiheista.

Tietoa voi hankkia myös lukemalla ortodoksisuuteen liittyvää kirjallisuutta ja kuuntelemalla tallenteita. Seurakunnan sivuilta löytyy Ortodoksisuus tutuksi -osio: [Ortodoksisuus tutuksi — Helsingin ortodoksinen seurakunta](#)

2) Osallistuminen pyhäkön elämään

Katekumeenit osallistuvat pyhäkkönsä jumalanpalveluselämään ja muuhun toimintaa mahdollisuuksiensa mukaan. Tärkeää on myös kirkkokahveihin osallistuminen ja tutustuminen pyhäkköyhteisöön. Apuna matkalla toimii katekumeeni-isonen.

3) Keskustelu papin kanssa

Jokainen katekumeeni käy katekumeeniaikana 2–3 henkilökohtaista keskustelua papin kanssa. Keskusteluissa käydään läpi katekumeenin mieltä askarruttavia kysymyksiä ja sitä, missä kohtaa ollaan menossa kohti kirkon jäsenyyttä.

4) Omaehtoinen toiminta

Tässä matkakumppanissa on ideoita siitä, mitä muuta katekumeeniaikana voi tehdä.

Kirjavinkkejä ortodoksisuudesta kiinnostuneille

IHAN ALUKSI RAAMATUSTA

Evankeliumit

Apostolien teot

Kirjeitä, esim. apostoli Paavalin kirjeet roomalaisille ja efesolaisille, apostoli Jaakobin kirje

Psalmit

SITTEN...

Miten uskomme. Arkkipiispa Paavali. Rukouselämään ja liturgiaan keskittyvä teos.

Ortodoksisuuden mitä, miksi, miten – kirkkotiedon käsikirja. Kalevi Kasala, Irke Petterberg.

Vihkonen ortodoksisen kirkon jumalanpalveluksista ja tavoista sanoin ja kuvin.

Tuhlaajapojan paluu. Metropoliitta Anthony Bloom.

Uskon pidot. Arkkipiispa Paavali. Monipuolinen ja selkeä johdatus

liturgiajumalanpalvelukseen, ehtoollisen toimittamiseen ja viettämiseen.

RUKOUKSESTA

Elävä rukous. Metropoliitta Anthony Bloom.

Nimen voima. Kallistos Ware. Kirja Jeesus-rukouksesta.

Rukouskirja. Ortodoksisen kirjallisuuden neuvoston OKJ:n julkaisema rukouskirja

Rukouskoulu. Metropoliitta Anthony Bloom.

YLEISTEOKSIA ORTODOKSISUUDESTA

12 ikkunaa ortodoksisuuteen

Kirkon historia - ortodoksin käsikirja. Tapani Kärkkäinen. Yleiskuva kirkon historiasta, painopiste idän kirkon historiassa.

Ortodoksinen sanasto. Arkkimandriitta Arseni.

Ortodoksinen tie. Kallistos Ware. Teologinen ja hengellinen johdatus ortodoksiseen uskoon.

Uskon mysteeri. Pappismunkki Ilarion. Tiivistetty johdatus ortodoksisen uskon rikkauteen.

PYHISTÄ MYSTEERIOISTA JA JUMALANPALVELUSELÄMÄSTÄ

Kaste ja katumus. Arkkipiispa Paavali ja Matti Sidoroff.

Kruunaa heidät yhdeksi. Avioliittoa käsittelevä artikkelikokoelmateos

Maailman elämän edestä. Aleksander Schmemmann.

Matka tuonilmaisiin. Ortodoksinen hautauskirja. Toim. Matti Sidoroff.

Suuri paasto. Alexander Schmemmann. Mainio johdatus pääsiäistä edeltävän paaston liturgiseen ja hengelliseen elämään.

Synaksarion. Pyhien elämäkertoja. Kuukausittainen sarja pyhien elämäkertoista.

Tie ylösnousemukseen. Suuren paaston ja pääsiäisen sanoma. Munkki Serafim. Matkaopas suureen paastoon ja pääsiäiseen.

LUOSTARIELÄMÄSTÄ

Abba Doroteoksen 12 opetuspuhetta.

Gerontikon eli pyhien vanhusten sanomaa.

Jumalanäidin puutarha. Kuvaus Athos-vuoren kilvoitteluelämästä.

Kilvoittelija. Kokoelma kirjoituksia kilvoituselämästä ja rukouksesta.

Rukouksen valaisema tie. Nunna Kristoduli.

Rukouksen virta. Nunna Kristoduli. Elämänvoimaa rukouksesta ja hiljaisuudesta.

Sielun lääke. Luostarien vuosisataista viisautta. Nunna Kristoduli.

KAUNOKIRJALLISUUTTA

Karamazovin veljekset. Feodor Dostojevski.

Kallisarvoinen helmi. Sergei Hackel. Maria Skobtsovan elämäkerta.

Liekki lumessa – venäläinen legenda. Julia de Beausorbe

Mistä ei voi puhua? Anna Kontula

Pyhittäjä Serafim Sarovilainen Elämäkerta ja hengelliset ohjeet.

Pyhiinvaellus Dzvariin. Valerija Alfejeva

Ristisaatto. Tito Colliander.

Tuntematon pyhiinvaeltaja. Rene Gothoni

Uskolliset. Valerija Alfejeva

Vaeltajan kertomuksia. Tuntemattomaksi jääneen kirjailijan kertomus Jeesus-rukouksen oppimisesta.

Helsingin ortodoksisen seurakunnan kirjasto

Liisankatu 29, 2. krs, 00170 Helsinki

Avoinna: Ma–ti 10–15

Ke–to 15–19

Kirjastonhoitaja

Christina Kontkanen

christina.kontkanen@ort.fi

[Valikoima ortodoksista kirjallisuutta — Helsingin ortodoksinen seurakunta](#)

Katekumeeniaikana on hyvä tutustua laajasti eri jumalanpalveluksiin, seurakunnan eri toimintamuotoihin, eri kirkkoihin ja ihmisiin. Kaikista näistä löytyy tietoa seurakunnan nettisivuilta www.hos.fi

Esimerkkejä eri palveluksista, joissa olisi hyvä käydä

- ehtoopalvelus (ep)
- aamupalvelus (ap)
- vigilia (= ehtoopalvelus + aamupalvelus + ensimmäinen hetki)
- panihida (vainajienmuistopalvelus)
- parastaasi (muistovigilia)
- litaniat haudoilla (lyhyt vainajienmuistopalvelus, toimitetaan usein haudalla)
- vedenpyhitys
- Jeesuksen rukous -palvelus
- rukouspalvelus (moleben / paraklesisis)
- akatistos (esim. akatistos Jumalansynnyttäjälle tai kiitosakatistos)
- Jaakobin liturgia (toimitetaan 23.10. tai lähimpänä sunnuntaina)

Suuren paaston ja pääsiäisen juhla-ajan palveluksia

- Sovintosunnuntain ehtoopalvelus ja anteeksipyynnöt
- Basileios Suuren liturgia
- pyhän Andreas Kreetalaisen katumuskanoni
- ennenpyhitettyjen lahjain liturgia (EPL)
- Suuren viikon palvelukset
- Pääsiäisyön palvelus
- Kirkkaan viikon ja pääsiäisajan palvelukset
- Helluntain polvirukoukset

Esimerkkejä seurakunnan kerhoista ja muusta toiminnasta

- Luentosarjat
- Raamattupiiri
- Horse (ompelupiiri)
- ikonimaalaus
- kuorotoiminta
- kirjallisuuspiiri
- Naisten piiri
- Nuorten miesten piiri
- vapaaehtoistoiminta

OPETUS JUMALASTA – PYHÄ KOLMINAISUUS

PYHÄ KOLMINAISUUS

"Jumala ilmaisi itsensä Pyhänä Kolminaisuutena ilmestymällä kolmen enkelin hahmossa Abrahamille ja Saaralle Mamren tammistossa." (1. Moos. 18:1–15)

Jumala on salaisuus ja kaikkien inhimillisten määrittelyjen ulottumattomissa. Olemukseltaan käsittämätön Jumala on kuitenkin ilmoittanut itsensä Pyhänä Kolminaisuutena: Isä ja Poika ja Pyhä Henki. Vaikka Jumala on olemuksessaan tuntematon (tai tuntemisen tuolla puolen), voidaan hänet tuntea hänen jumalallisten energioidensa (toimintojensa) kautta.

"Olemuksensa puolesta Jumala on kaikkialla, mutta voimatekojensa puolesta hän on kaikessa."

Pyhä Athanasios Suuri

"Me tunnemme olemuksen energian kautta. Ei kukaan ole nähnyt Jumalan olemusta, mutta me uskomme olemukseen, koska me koemme energian."

Pyhä Basileios Suuri

Jumalan olemus on siis hänen täydellinen erillisyytensä maailmasta, kaikesta luodusta ja ymmärrettävästä. Jumalan energiat (tai voimat) ovat hänen läsnäolonsa kaikkialla. Ihmisen elämän päämäärä on saavuttaa yhteys Jumalan kanssa, *theosis*, jumaloituminen. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen otetaan kokonaisuudessaan Jumalan rakkauden piiriin. Yhdistyminen Jumalan kanssa ei tarkoita "sekoittumista" Jumalan olemukseen. Ihminen osallistuu Jumalan energioihin, ei hänen olemukseensa.

"Uskomme siis yhteen Jumalaan, yhteen alkuun, aluttomaan, luomattomaan, syntyättömään, tuhoutumattomaan ja kuolemattomaan, iankaikkiseen, äärettömään, kuvaamattomaan, ruumiittomaan, virtaamattomaan, vaikutuksista vapaaseen, muuttumattomaan, muutoksettomaan, mihinkään mittaan mahtumattomaan voimaan, jonka ainoana mittana on oma tahto, sillä se voi kaiken, mitä haluaa. --- Se on itse valo, itse hyvyys, itse elämä, itse olemus, niin ettei sen oleminen johdu mistään muusta, vaan se itse on olevaisten olemisen lähde. Se on yksi olemus, yksi jumaluus, yksi voima, yksi tahto, yksi toiminta, yksi hallitus, yksi herruus, yksi valtakunta, joka tunnetaan kolmessa täydellisessä persoonassa ja jota kumarretaan yhdellä kumartamisella."

Pyhä Johannes Damaskolainen (Ortodoksisen uskon tarkka esitys I, luvusta VIII)

Jumala Kolminaisuutena

"Toivoni on Isä, turvani Poika, suojelukseni Pyhä Henki. Kunnia olkoon Sinulle, Pyhä Kolminaisuus."

Pyhän Ioannikoksen rukous

Kirkko opettaa, että Jumala on kolme persoonaa yhdessä olemuksessa.

Isä, Poika ja Pyhä Henki ovat olemuksessaan yhtä. Heidän persoonansa ovat erillisiä, mutta eivät koskaan erillään toisistaan. Jumalalla, joka on Kolminaisuus, on vain yksi tahto ja voima. Kukin persoona kolmesta on täysin ja kokonaan Jumala. Kukin "omistaa" jumaluuden ja on tämä jumaluus omalla persoonallisella tavallaan. Jumalan persoonilla on ominaisuudet, jotka tekevät niistä toisistaan erillisiä.

Jumala ei ole "kolme jumalaa yhdessä", vaan yksi Jumala kolmessa persoonassa, jotka kaikki ovat keskenään samanarvoisia ja toisistaan erottamattomia. Eräs isien käyttämä vertauskuva Kolminaisuudesta on kolme yhtenä liekkiä palavaa tulisoitua.

"On mahdotonta nähdä minkäänlaista välimatkaa tai eroa Isän, Pojan ja Pyhän Hengen välillä; ei voi ajatella Poikaa erillään Isästä eikä tehdä jakoa Pojan ja Hengen välillä. --- Persoonien välinen ero ei riko luonnon ykseyttä, eikä yhteinen olemuksen yhteys johda persoonia erottavien tunnuspiirteiden sekoittumiseen."
Pyhä Gregorios Nyssalainen

Persoonien ominaisuudet ja Jumalan nimet

Kolminaisuuden persoonien nimet määritellään niiden keskinäisten suhteiden mukaan. *Jumala Isä* on jumaluuden alkulähde. Hän on Pojan ja Pyhän Hengen aluton alkusyy, joka ei synny eikä lähde mistään. Isä ilmaistaan meille Pojassa ja Pojan kautta. *Jumala Poika* (Jumalan Sana, Logos) syntyy Isästä. *Jumala Pyhä Henki* lähtee ajattomasti Isästä. Ajallisesti Poika lähettää Pyhän Hengen opetuslapsilleen, samoin kuin Pyhä Henki tekee Pojan ihmisille tunnetuksi.

Jumalan nimet Isä, Poika ja Pyhä Henki ovat meille annettuja, ilmoitettuja. Nimet eivät tarkoita, että jumaluudessa olisi sukupuolisuutta. Ne viittaavat Kolminaisuuden persoonien keskinäisiin suhteisiin. Jumala ei ole mies tai maskuliininen olento. Tuntematon Jumala tulee tunnetuksi nimissään. Jumalan persoonien nimiä ei voi muuttaa eikä vaihtaa.

Jumala on rakkaus

Jumalan persoonat ovat liittyneet toisiinsa rakkauden siteellä ja näin ollen Pyhä Kolminaisuus on rakkauden yhteisö. Rakkaus on dynaaminen voima, joka edellyttää rakastajaa ja rakastettavaa, todellisten persoonien välistä todellista rakkautta. Jumalan sisäisen olemisen tapa on rakkaus. Kun toteamme Jumalan persoonalliseksi ja rakkaudeksi, olemme matkalla kohti Pyhän Kolminaisuuden yhteisöä. Tämä edellyttää meiltä omasta antamista sekä vuorovaikutusta muiden ihmisten ja Jumalan kanssa. Tällöin Jumalan kaltaisuuden tulisi heijastua meistä dynaamisena rakkautena lähimmäisiämme ja Jumalaa kohtaan.

Liturgiajumalanpalveluksessa ennen uskontunnustuksen laulamista pappi kehottaa meitä rakastamaan toinen toistamme, että yksimielisesti tunnustaisimme Isää, Poikaa ja Pyhää Henkeä, yksiolennollista ja jakaantumattonta Kolminaisuutta, mikä ilmenee meissä rakkautena.

"Ylistän jumaluutta, ykseyttä kolmessa Persoonassa, sillä Isä on valo, Pyhä Henki on valo. Mutta valo loistaa jakaantumattomana, se loistaa luonnon ykseydessä, mutta Persoonien kolmena säteenä. (Paastotriodionista)

LUOMINEN JA ORTODOKSINEN IHMISKÄSITYS

Suuren vedenpyhityksen rukouksessa teofaniajuhlana:

”---Suuri olet Sinä, Herra, ja ihmeelliset ovat tekosi eikä yksikään sana ole ihmeittesi ylistämiseen riittävä. Sillä Sina tahdollasi saatat kaiken olemattomuudesta olemiseen ja voimallasi ylläpidät luomakuntaa ja kaitselmuksellasi hallitset maailmaa. Sinä olet neljästä aineksesta pannut kokoon luomakunnan ja neljällä vuodenajalla olet vuoden kierron kruunannut. Sinun edessäsi vapisevat kaikki henkivoimat, Sinulle ylistystä veisaavat aurinko, Sinua ylistää kuu, Sinua rukoilevat tähdet, Sinua tottelee valkeus, Sinun edessäsi syvyydet kauhistuvat, Sinua palvelevat vesilähteet. Sinä levitit taivaan niin kuin teltan, Sinä kiinnitit maan vetten päälle, Sinä rajoitit meren hiekalla, Sinä vuodatit ilman hengitettäväksi. --- Että alkuaineitten, enkelten, ihmisten, näkyväisen ja näkymättömän kautta yhdessä Isän ja, PyhänHengen kanssa ylistettäisiin Sinun kaikkipyhää nimeäsi nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.”

Luomakunnan luominen

Luominen on Jumalan vapaan tahdon ilmaus, jonka motiivina on rakkaus. Kukaan tai mikään ei pakota Jumalaa luomistekoon, vaan se on hänen rajattoman rakkautensa teko. Voidaan sanoa, että Jumala loi maailmankaikkeuden omasta itsestään, joka on rakkaus. Luomisen kautta Jumalan ja luomakunnan välille muodostui selkeä suhde: Jumala on Luoja, maailmankaikkeus luotua eli luomakuntaa. Luojan ja luodun välillä vallitsee siten olemuksellinen ero – Jumala on aivan jotain muuta kuin luotu todellisuus.

Rakkaus ja huolenpito

Raamattu alkaa luomiskertomuksella, jonka mukaan Jumala luo sanallaan. *”Jumala sanoi: ”Tulkoon valo! Ja valo tuli.”* (1.Moos.1:3) Luomakunnan luominen tapahtui tyhjästä, olemattomuudesta (lat. *ex nihilo*). Ennen luomistapahtumaa ei ollut olemassa mitään ainetta, josta Jumala olisi muovannut maailmankaikkeuden. Luodessaan maailmankaikkeuden näkyvän ja näkymättömän muodon Jumala loi myös ajan. Luomisen kautta me alamme olla olemassa omalle itsellemme tiettyinä ajankohtana. Luominen on jatkuva tapahtuma. Koko maailmankaikkeuden olemassaolo todistaa jatkuvasta Jumalan huolenpidosta ja rakkaudesta luomakuntaansa kohtaan. Jumala on luomansa ylläpitäjä. Jumalan vapaan tahdon ilmauksena maailmankaikkeus on mahdollinen vain, koska Jumala on. Kaikki luotu on joka hetki riippuvainen Luojastaan, ilman Jumalaa olemisen lakkaa.

Kyseessä ei kuitenkaan ole yksipuolinen riippuvuussuhde, vaan Jumala on myös sitoutunut luomaansa. Sitoutumisen motiivina on rakkaus. Luominen on ennen kaikkea Jumalan rakkauden teko ja ilmaus. Rakkauden osoituksena Jumala loi maailmankaikkeuden hyväksi (1Moos. 1:31), ja Hän osoittaa rakkautensa luotua kohtaan ylläpitämällä luomakuntaansa. Sisimmältä olemukseltaan kaikki luotu, sekä aine että materia, on hyvää. Paha on hyvän poissaoloa tai turmeltuneisuutta siinä, jonka Jumala on alun perin luonut hyväksi.

Pyhä Kolminaisuus

Jumala on Kolminaisuus myös luomisessa. Isä luo maailmankaikkeuden Sanansa (kr. *Logos*) eli Poikansa ja Pyhän Hengen kautta (1.Moos. 1:1-3). Ryhtyessään ihmisen luomiseen Jumala ilmaisee ajatuksensa monikkomuodossa: *"Tehkäämme ihminen kuvaksemme, kaltaiseksemme"* (1.Moos. 1:26). Johanneksen evankeliumissa viitataan Pojan luomistekoon *"Kaikki syntyi Sanan voimalla. Mikään, mikä on syntynyt, ei ole syntynyt ilman häntä."* (Joh. 1:3).

Uskontunnustuksessa sitoudutaan tähän *"...Poikaan - - - jonka kautta kaikki on saanut syntynsä..."*. Psalmissa 33 viitataan luomisen kolminaisuusaspektiin toteamalla: *"Herran sanalla ovat taivaat tehdyt ja kaikki niiden joukot hänen suunsa hengellä"* (Ps.33:6).

Luomisteon ymmärtäminen Pyhän Kolminaisuuden toimintana korostaa entuudestaan rakkautta luomisen motiivina. Jumalan persoonien keskinäinen rakkaus suuntautuu ulos hyvyytenä ja haluna jakaa rakkaus jonkun muun, toisenlaisen – luodun – kanssa. Luominen on aktiivisen rakkauden teko, ja luomakunta Jumalan aktiivisen rakkauden kohde. Rakkaus ei ole staattista, vaan dynaamista ja aktiivista. Siksi koko luomakunta kantaessaan Jumalan rakkauden sinettiä pyrkii yhteyteen Hänen – Luojansa – kanssa. Tämä korostuu etenkin ihmisen kohdalla.

Ihmisen luominen

"Tehkäämme ihminen kuvaksemme, kaltaiseksemme - - - Ja Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi Hän heidät loi; mieheksi ja naiseksi Hän loi heidät." (1.Moos. 1:26-27)

Muun luomakunnan tavoin ihminen on Jumalan vapaan rakkauden ilmaus. Samoin hänet on luotu yhteyteen Jumalan kanssa. Yhteys Jumalaan tekee ihmisenä olemisen eheäksi ja täydelliseksi.

Jumalan kuva ja kaltaisuus

Ihminen luotiin Jumalan kuvaksi ja kaltaiseksi. Ortodoksinen ihmiskuva korostaa ihmispersoonan eri elementtejä: ihminen on ruumis, sielu ja henki. Fyysinen puoli, ruumis, on luotu maan tomusta. Sielu on ruumiin *"elinvoima"*, järjellinen tietoisuus, kaiken aineettoman luomakunnan ominaisuus. Ihmisessä on myös henki, Jumalan ihmiseen puhaltama elämän henkäys. Juuri henki tekee ihmisestä Jumalan kuvan ja sen kautta ihminen voi lähestyä Jumalaa ja astua yhteyteen hänen kanssaan. Tämän erikoislaatuisuuden vuoksi isät kutsuvat ihmistä *"mikrokosmokseksi"*, pieneksi maailmaksi. Ihmisessä on kaikki luomakunnan ominaisuudet, ihminen on ainutlaatuinen.

"Sinä olet maailma maailmassa. Katso sisimpääsi ja näe koko luomakunta." Pyhä Niilos Ankyralainen

"Ihminen kuuluu siis sekä taivaaseen että maahan. Hengen olemuksensa kautta hän on yhteydessä ylhäisiin voimiin ja aineellisen olemuksensa tähden hän kuuluu maallisiin. Hänessä yhdistyvät tarkasti nämä molemmat." Pyhä Johannes Krysostomos

Jumala antoi ihmisen valtaan koko muun luomakunnan kaikkine eläimineen ja kasveineen (1.Moos. 1:28). Maailman kohtalo riippuu siten myös ihmisestä. Vain ihmisellä on vapaa tahto ja kyky pyrkiä Jumalan yhteyteen. Ihmisellä on suuri vastuu ja velvollisuus Jumalan omaisuuden (luomakunnan) taloudenhoitajana maailmassa. Tämä tehtävä perustuu ortodoksisen tulkinnan mukaan ajatukseen ihmisestä Jumalan kuvana ja kaltaisena.

Kuva ymmärretään lahjana ja tarkoituksena – ihmisen olemusta määrittelevänä piirteenä. Jumalan kuva ihmisessä tarkoittaa ihmisen ja Jumalan välillä vallitsevaa ”sukulaisuussuhdetta”, jonka perusteella ihmisessä on jotakin jumalallista. Hän on hyvä, vapaa, luova, ajatteleva – kuitenkin inhimillisyytensä rajoittamana. Jumalan kuva ihmisessä on koko ihminen, ei pelkästään hengellinen elämä ihmisessä.

Kaltaisuus puolestaan ymmärretään tehtävänä sekä mahdollisuutena, ikään kuin kutsumuksena täydellisyyteen. Kaltaisuus on matka kohti Jumalaa, jonka alkupisteenä on Jumalan kuva ihmisessä. Tässä korostuu ihmisen vastuu ja valinnan vapaus. Samalla kun todetaan, että ihminen kykenee itsenäisiin päätöksiin, painotetaan Jumalan armoon turvautumista. Jumalan yhteyteen luotu ihminen ei voi toteuttaa kutsumustaan ilman Jumalan apua. Jumalan ja ihmisen on tehtävä yhteistyötä.

Luomisteologia on perustana ortodoksiselle pelastusnäkemykselle, jossa painotetaan ihmisen vastuuta ja tahdon tarpeellisuutta edellytyksenä pelastukselle. Jumala ei pelasta ketään väkisin. Hän rakastaa kaikkia ja haluaa kaikkien pelastumista, mutta rakkauden tähden kunnioittaa ihmisen vapaata tahtoa. Ihminen ei voi pelastaa itseään, vaikka hänellä onkin vastuu itsestään. Vain Jumala voi pelastaa, mutta ihmisen on haluttava Jumalan rakkaudesta osalliseksi tulemista. Näin ymmärrettynä pelastus on alkuperäisen ja luonnollisen jumalasuhteen palauttamista. Ihmisen pyrkimyksenä on saattaa myös koko muu luomakunta takaisin Jumalan yhteyteen – tätä tehtävää jokainen ihminen on kutsuttu toteuttamaan siellä missä elää ja toimii.

Raamatusta:

1. Moos.1:1-2:25

Ps. 104

KIRKKO – ELÄVIEN KIVIEN RAKENNUS

KIRKKO

kr. κυριακή, kiriaki = Herran oma

kr. ἐκκλησία, ekklesia = kansan kokous, kristityille Jumalan kansan, Kristukseen uskovien yhteisö

Kirkko – Kristuksen ruumis

Raamatussa seurakuntaa kuvataan Kristuksen ruumiina. Apostoli Paavalin kirjeessä efesolaisille sanotaan: *”Seurakunta on Kristuksen ruumis ja hänen täyteytensä, hänen, joka kaiken kaikessa täyttää.”* (Ef. 1:23) Seurakuntien kautta koko Kirkko on Kristuksen ruumis ja jokainen Kirkon jäsen on siten elävä osa Kristuksen ruumista (1 Kor. 12:12–31). Ihmisruumista kuvataan Raamatussa Pyhän Hengen temppeliksi, jonka tulisi tuottaa Jumalalle kunniaa. Onhan se Kristuksen ruumiin jäsen (1 Kor. 6:12–20, ks. myös 2 Kor. 6:16).

Apostoli Paavali vertaa kirkkoa ja sen jäseniä rakennukseen sanoen, että *”Te olette kiviä siinä rakennuksessa, jonka perustuksena ovat apostolit ja profeetat ja jonka kulmakivenä on itse Kristus Jeesus. Hän liittää koko rakennuksen yhteen niin että se kasvaa Herran pyhäksi temppeliksi, ja hän liittää teidätkin Hengellään rakennuskivinä Jumalan asumukseen.”* (Ef. 2:20–22, ks. myös Ef. 4:3). Myös Apostoli Pietari puhuu Kristuksesta Kirkon kulmakivenä ja kristityistä hengellisen rakennuksen elävinä kivinä (1 Piet. 2:4–10). Vanhassa testamentissa Laulujen laulun on katsottu kuvaavan paitsi aviopuolisoiden myös Kristuksen ja seurakunnan välistä rakkautta.

Eukaristinen yhteisö

Kirkko sai alkunsa ensimmäisenä helluntaina, kun Pyhä Henki laskeutui tulisten kielten muodossa opetuslasten päälle.

Kirkon täyteys tulee ilmi liturgiassa, ehtoollisen mysteeriossa. Kirkon jäsenet tulevat osallisiksi pyhistä lahjoista, leivästä ja viinistä, Kristuksen ruumiista ja verestä, että ne puolestaan tulisivat sielun ja ruumiin parannukseksi ja pelastukseksi sekä Jumalan kunniaksi. Meidän tehtävämme on jatkaa liturgiaa liturgian jälkeen, viedä evankeliumin ilosanomaa eteenpäin ja antaa Pyhän Hengen armolahjojen tulla meissä jokaisessa eläväksi todellisuudeksi.

Jokaisena helluntaina vietämme Kirkon syntymäpäivää, sillä se muistuttaa meitä Pyhän Hengen vuodattamisesta apostolien päälle ja heidän aloittamastaan lähetystyöstä, jonka seurauksena kastettiin tuhansia ihmisiä Kirkon jäseniksi. Uskontunnustuksessa tunnustamme Kirkon olevan yksi, pyhä, katolinen ja apostolinen.

- YKSI: Jumala on yksi kolmessa persoonassa, yksi usko ja yksi kaste.
- PYHÄ: Pyhän Kolminaisuuden pyhyys pyhittää Kirkon.
- KATOLINEN: Kirkko on avoin kaikille, ei sidottu aikaan tai paikkaan.
- APOSTOLINEN: Kirkko seuraa apostolien kautta Kristuksen opetusta.

Kirkkorakennus

Kirkkorakennuksen symboliikka vakiintui 9. vuosisadalla eli kuvainraastajien harhaopin jälkeen. Symbolin ymmärtäminen edellyttää läsnäoloon osallistumista eli kirkon symboliikkaa ei voi selittää tai ymmärtää erillään liturgiasta. Ilman jumalanpalveluksia symbolista tulee tyhjää steriiliä abstraktiota.

Kirkon symboliikan selittäminen alkoi varsinaisesti 300-luvulla, kun kirkko vapautui vainoista ja kirkkoisien opetus pääsi kukoistamaan. Sen perustama on Kristuksen pelastava uhri sekä siihen osallistuminen ja päämääränä koko maailman pyhittyminen ja pelastus.

Kirkkorakennus voidaan jakaa kolmeen osaan (vrt. Vanhan testamentin ilmestysmaja ja Jerusalemin temppeli: esipiha, pyhä ja kaikkeinpyhin): eteinen, kirkkosali ja alttari.

Altari (kr. ἄρο Βημα, vima) sijaitsee kirkon itäosassa (kasvot itään), koska paratiisi oli idässä, Kristuksen toinen tuleminen liitetään auringonnousuun (valoon) ja Jumalan valtakunnan 8. päivä, illattoman päivän aamu koittaa idästä. Alttariin voivat mennä vain ne henkilöt, jotka hoitavat jotakin tehtävää, mikä yleensä tarkoittaa toimittavaa papistoa ja heidän apulaisiaan.

Sali eli laiva (kr. ναός, naos) kuvastaa kirkastettua maailmaa ja on kuninkaallisen papiston eli Kirkon jäsenten paikka.

Eteinen (kr. ναρθήξ, narteks) kuvastaa maailmaa, jossa olevat ihmiset eli katekumeenit ja kätuvat ovat matkalla kirkkoon langenneesta maailmasta Kristuksen ruumiin jäseniksi. Näin kirkkorakennuksessa tehdään ero ehtoolliselle osallistuvien ja muiden välillä. Eteinen on aina lännessä, vastapäätä alttaria.

Kirkossa kaikki toimii tienä kohti pyhittymistä, jumaloitumista. Kirkon merkitys on eri kuin minkään muun rakennuksen, siksi sen täytyy olla erilainen. Kirkko ei saa olla sekulaarin edustaja, muuten sen merkitys toisenlaisen maailman ilmituojana ei toimi enää. Arkkitehtien ja ikonimaalareiden tehtävä on työssään todistaa kirkon traditiota, joka on meille kirkon isien ja äitien eteenpäin viemää ja joka juontaa juurensa Vanhan testamentin ajoista alkaen. Jos elämme tätä Traditiota, voimme ymmärtää kirkon kuten ymmärsivät kirkon isätkin.

Ikonit

Altteri:

- 1. rivi: Kirkon suuret isät, liturgioiden kirjoittajat, muut hierarkit
- 2. rivi: Eukaristia (leipä ja viini)
- 3. rivi: Jumalansynnyttäjä apseksessa – Liturgiassa epikleesirukouksen jälkeen hänet tuodaan esiin kirkon ”päänä”, Jumalansynnyttäjä symboloi kirkkoa, koska hän piti sisällään maailman Luojaa, jota maailmakaan ei voinut pitää sisällään. Tästä syystä Jumalansynnyttäjä kuvataan orantina, rukoilemassa maailman puolesta, mikä on hänen ja kirkon tehtävä. Rukousasento on sama kuin papilla liturgiassa.

Laiva:

- kupoli: Kristus Kaikkivaltias, kirkon pää
- alapuolella profeetat, jotka ilmoittivat kirkosta
- apostolit, jotka Kristuksessa perustivat kirkon
- neljässä kulmassa ovat evankelistat, jotka julistivat ilosanomaa neljälle maailman suunnalle
- pylväät, jotka tukevat rakennusta on koristeltu kirkon ”pylväillä” eli marttyyreilla, hierarkeilla ja askeetikoilla
- pyhän historian tärkeimmät tapahtumat on kuvattu seinille, erityisesti kirkolliset juhlat
- länsiseinällä viimeinen tuomio – kirkon historian loppu ja tulevan ajan alku

KIRKON LITURGINEN ELÄMÄ

Samoin kuin ihminen ja maailma, myös aika ja kaikki materia on Jumalan luomaa – ja ihmisen lankeemuksen vuoksi ”himentynyttä”. Kristuksen ihmiseksi tulon kautta kaikki on kuitenkin lunastettu takaisin Jumalalle.

Kirkko on ennen kaikkea jumalanpalvelusyhteisö ja sen usko perustuu kirkon yhteiseen rukoukokemukseen. Jumalanpalveluselämä ilmentää ja julistaa kirkon uskoa. Kirkossa ajasta tulee yhteistä liikettä kohti Jumalan valtakuntaa.

Aika etenee sykleissä, määrättyjen kiertojen mukaan. Tällaisia syklejä ovat vuorokausi, viikko ja vuosi. Liturginen vuorokausi on ajan ja elämän pyhittämistä. Jumalanpalvelukset voidaan jakaa aikaa ja elämää pyhittäviin (eskatologisiin) palveluksiin. Aikaa pyhittävä palvelus on esimerkiksi illalla toimitettava ehtoopalvelus. Liturgia, ehtoollisjumalanpalvelus, on ajan ylittävä, eskatologinen palvelus.

Liturginen vuorokausi alkaa illasta ja siihen kuuluu yhdeksän palvelusta. Täydellisenä jumalanpalveluskierto toteutuu vain luostareissa.

Ehtoopalvelus

Ehtoonjälkeinen palvelus

Puoliyöpalvelus

Aamupalvelus

1. hetki

3. hetki

6. hetki

9. hetki

Liturgia

Jokaisena viikonpäivänä muistellaan aihetta, joista jumalanpalvelustekstit kertovat:

- Sunnuntai: Kristuksen ylösnousemus – jokainen sunnuntai on pieni pääsiäinen
- Maanantai: enkelit
- Tiistai: profeetta ja edelläkävijä Johannes Kastaja
- Keskiviikko Jumalansynnyttäjä, Kristuksen kärsimykset, kavaltaaminen (paasto)
- Torstai: apostolit
- Perjantai: Kristuksen kärsimykset (paasto)
- Lauantai: marttyyrit, vainajien muistelupäivä

Raamatun liturginen käyttö

- Evankeliumitekstit: Matteus, Markus, Luukas, Johannes
- Epistolatekstit: Apostolien teot ja kirjeet
- Psalmi:
- Antifonit, katismat, prokimenit, hallelujalauselmat + monet psalmit kuuluvat kiinteään päivittäiseen jumalanpalvelusjärjestykseen
- Parimiat: Vanhan testamentin lukujaksoja tai jaksoja kirjeistä – ennustava teksti

Evankeliumikirja on pyhä esine, Kristuksen sanallinen ikoni, jolle osoitetaan kunnioitusta eri tavoin. Sitä suudellaan, kannetaan saatossa, kumarretaan ja tietysti luetaan. Evankeliumikirjaa säilytetään alttarissa pyhällä pöydällä Kristuksen läsnäolon merkinä.

Kirkko lukee Vanhaa testamenttia (VT) typologisesti (kr. *typos*, esikuva) eli VT ennustaa Uuden testamentin (UT) tapahtumista. Juhlien aattopalvelusten parimatekstit ovat VT:n typologista tulkintaa. Esimerkiksi Kristuksen syntymäjuhlan aattopalveluksessa luetaan profeetta Jesajan ennustus tulevasta Messiaskuninkaasta (Jes. 9:1-6, 11:1-8).

Raamattu kuuluu myös yksityiseen käyttöön ja erityisesti evankeliumitekstejä tulisi lukea päivittäin. Ortodoksinen kalenteri on hyvä apu Raamatun lukemisessa, sillä siitä löytyy jokaisen päivän evankeliumi- ja epistolatekstit.

JEESUS KRISTUS – ILMOITUKSEN TÄYTTYMYS

Vanha testamentti (VT) kuvaa Israelin kansan historiaa ja vaellusta Jumalan johdatuksessa. VT:n historia on pelastushistoriaa, jossa Jumala johdattaa kansaansa historiallisten tapahtumien kautta. Pelastuksen ajan ja Messias-kuninkaan odotus näkyy erityisen selvästi VT:n profeettojen julistuksessa. Messias olisi syntyvä Daavidin suvusta ja Herran Hengen voitelemana hän tulisi ikuisesti hallitsemaan rauhan valtakuntaa. Tämä valtakunta käsitettiin sekä todellisena että eskatologisena todellisuutena. Profeetat ennustivat myös uudesta liitosta, jonka Messias-kuningas tulisi tekemään Jumalan ja ihmisen välille.

”Katso, päivät tulevat, sanoo Herra, jolloin minä teen Israelin heimon ja Jumalan heimon kanssa uuden liiton. En sellaista liittoa kuin se, jonka minä tein heidän isäinsä kanssa silloin kun minä tartuin heidän käteensä ja vein heidät pois Egyptin maasta ja jonka liiton he ovata rikkoneet, vaikka minä olin ottanut heidät omakseni, sanoo Herra. Vaan tämä on se liitto, jonka minä teen Israelin heimon kanssa niiden päivien tultua, sanoo Herra: Minä panen lakini heidän sisimpäänsä ja kirjoitan sen heidän sydämiinsä; ja niin minä olen heidän Jumalansa ja he ovat minun kansani.”

(Jer. 31:31-33)

”Ja minä annan teille uuden sydämen, ja uuden hengen minä annan teidän sisimpäänsä. Minä poistan teidän ruumiistanne kivisydämen ja annan teille lihasydämen.”

(Hes. 36:26)

Kristuksen lihaksituleminen (lat. *inkarnaatio*, kr. *sarkoosi*, lihaksituleminen)

Kristuksen syntymässä Jumala tuli ihmiseksi. Tämä on ihmiskunnan pelastushistorian täyttymys. Luodessaan maailman Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja kaltaisekseen. Syntiinlankeemuksen (ihmisen vapaan tahdon väärinkäytön) myötä tämä yhteys ihmisen ja Jumalan välillä vaurioitui. Jumalan syntyessä maailmaan ihmiseksi ”sukulaisuussuhde” Jumalan ja ihmisen välillä palautui. Itse Jumala omaksui itseensä ihmisyyden, koko inhimillisen luonnon. Tällöin ihmisyyys kirkastui ja ihminen sai jälleen alkuperäisen olemuksensa takaisin.

Eräässä joulun jumalanpalvelushymnissä lauletaan: *”Tänään Jumala on tullut maan päälle ja ihminen on noussut ylös taivaaseen.”* Kristusta kutsutaan uudeksi Adamiksi, koska hän toteutti sen kutsumuksen, joka ihmiselle oli jo paratiisissa annettu. Samoin Jumalansynnyttäjää, Neitsyt Mariaa, kutsutaan uudeksi Eevaksi, koska hän samoin kumosi ensimmäisen Eevan tottelemattomuuden. Jumalansynnyttäjä on Jumalalle otollisen ihmisen esikuva juuri siksi, että hän vapaaehtoisesti vastasi myöntävästi Jumalan kutsuun.

Neitsyt Marian ilmestysjuhlan troparissa veisataan: *”Tämä päivä on pelastuksemme alku ja iankaikkisuudesta kätketyn salaisuuden ilmoitus: Jumalan Poika tulee Neitseeseen Pojaksi.”* Niinpä Jumalansynnyttäjän kyllä-vastaus on koko ihmiskunnan myönteinen vastaus Jumalan tarjoamalle pelastukselle. Jumalan syntyminen maailmaan ei siis ollut vain Jumalan teko, vaan se edellytti ihmisen aktiivista osallistumista.

Kirkkoisät opettavat, että Jumala tuli ihmiseksi, jotta ihminen voisi jumalallistua. Kristuksessa täydellistyy ihmiskunnan kaikki mahdollisuudet. Se, mikä paratiisissa jäi ihmiseltä saavuttamatta, on nyt Kristuksessa tullut mahdolliseksi.

Kristillisen uskon mukaan Kristus on samanaikaisesti todellinen Jumala ja todellinen ihminen, kuitenkin ilman syntiä. Hänen persoonassaan on jumalallinen ja inhimillinen luonto yhdistyneenä **”yhteensulautumattomasti ja muuttumattomasti, kuitenkin jakaantumatta ja erottamatta”** (4. ekumeenisen synodin määritelmästä). Kristuksessa ei synny uutta sekaluontoa, vaan hänessä ovat molempien luontojen kaltaiset ominaisuudet toisiinsa sekoittumattomina.

Kristus ei siis ole kaksi persoonaa, vaan **yksi persoona, joka on luontonsa puolesta samaa olemusta sekä Jumalan että ihmisten kanssa**. Vain Jumala voi pelastaa ihmisen ja Kristus osallistuu täydellisesti siihen, mitä ihminen on, jotta ihminen voisi saada omakseen sen, mikä on Jumalan.

”Oi kunniallisin Neitsyt, kuinka voisimme olla ihmettelemättä sitä, että sinä Jumalihmisen synnytit. Sillä miehestä mitään tietämättä Sinä, puhtain Neitsyt, synnytit lihassa isättömän Pojan, ennen kaikkia aikoja Isästä äidittä syntyneen, joka syntyessään Sinusta ei minkäänlaiselle muutokselle, sekoittumiselle eikä jakaantumiselle alttiiksi joutunut, vaan kummankin luonnon ominaisuudet täydellisinä säilytti.” (3. sävelmän dogmistikiira)

”Ken ei sinua autuaaksi ylistäisi, kaikkein pyhin Neistyt! Ken ei yliluonnollista synnytystäsi veisuin kunnioittaisi! Sillä sinusta, puhtaasta, sanoin selittämättömällä tavalla lihaksi tulleen ilmestyi maailmaan Isän kirkkaudesta ennen kaikkia aikoja säteilyt ainosyntyinen Poika. Hän itse, jolla on jumalallinen luonto ja joka meidän tähtemme otti päällensä ihmisluonnon, ei kahteen persoonaan jakutuneena, vaan kahdessa yhteensekoittumattomassa luonnossa meille ilmoitettuna. Rukoile, oi pyhä ja kaikkein autuain, että Hän meidän sielujamme armahtaisi.” (6. sävelmän dogmistikiira)

Kristuksen kuolema

Jumalan rakkaus voittaa kaikki ihmisen synnin seuraukset, myös kuoleman. Kristuksen samaistumisen ihmisluontoon tuli olla täydellinen, sillä vain silloin myös hänen lihaksituleminen oli täydellinen. Kärsimyksissään Kristus koki kaiken ihmiskunnan epätoivon ja tuskan – hengellisen kuoleman ja eron Jumalasta. Kristuksen kuolema ja ylösnousemus ovat meidän pelastuksemme lopullinen sinetti. Kristus kuolee, menee tuonelaan – paikkaan, josta sanotaan, että siellä Jumalaa ei ole – ja nousemalla kuolleista vapauttaa koko ihmiskunnan kuoleman vallan alta. Koska Jumala on noussut kuolleista, ei kuolemaa enää ole. Myös kuolema on tullut Jumalan täyttämäksi.

Jumalan kuolema on suuri uskon salaisuus, jolle ei voi antaa tyhjentävää järjellistä selitystä. Kristuksen kuolema nähdään juuri ihmiseksi tulleen Jumalan kuolemana. Jumalallisen persoonan inhimillinen rakenne, sielu ja ruumis, kokee kärsimyksen, kuoleman kauhun ja hylätyksi tulemisen hirvittävyys. Kristuksen täydellinen ihmisyyys mahdollisti sen, että kuolema tuli Kristuksen persoonan ominaisuudeksi, vaikka Hän Jumalana onkin kuolematon. Tämän kautta voimme nähdä kärsimyksessä uuden merkityksen: Kristus kulkee kanssamme kaikissa elämäntilanteissa ja tuntee kaikki inhimillisen heikkouden piirteet. Syvimmästä kärsimyksestä voimme löytää Kristuksen, koska Hän itse on omaksunut sen ja osallistunut siihen.

KRISTUKSEN OPETUKSEN KESKEISIÄ PIIRTEITÄ

Kristus ei tuonut maailmaan mitään uutta oppia tai uskontoa. Hänen tehtävänsä oli kirkastaa jo olemassa oleva Jumalan ja ihmisen välinen suhde, joka syntiinlankeemuksessa oli himmentynyt. Jumalan ihmiseksi tuleminen oli huipentuma prosessissa, jonka aikana ”Jumala monin tavoin etsiskeli ihmistä” (pyhän Basileios Suuren liturgiasta).

Elämänvaiheet

Tärkeimpiä Kristuksen elämästä kertovia lähteitä ovat evankeliumit. Ne eivät ole elämäkertoja, vaan Kristukseen uskovien ihmisten todistuksia ihmiseksi syntyneestä Jumalasta. Evankeliumit kuvaavat myös lihaksi tullutta Jumalaa ihmisenä, johon jokainen kristitty voi samaistua.

Kristus syntyi vuosien 4-7 eKr. välillä Betlehemissä, mutta hän joutui pian vanhempineen pakolaiseksi Egyptiin. Jeesuksen äiti Neitsyt Maria ja kasvatti-isä Joosef palasivat Jeesuksen kanssa Egyptistä kotimaahansa Palestiinaan ja asettuivat asumaan Galilean maakunnassa sijaitsevaan Nasaretin kaupunkiin. Todennäköisesti Jeesus oppi Joosefilta ammatin ja hän sai juutalaisen tavan mukaan opetusta pyhistä kirjoituksista Nasaretin synagogassa. Jeesuksen äidinkieli oli aramea. Ainoastaan evankelistat Matteus ja Luukas kertovat jotakin Jeesuksen lapsuudesta. Apokryfiteksteissä eli Raamatun ulkopuolelle jääneissä kirjoituksissa on enemmän kuvauksia Jeesuksen lapsuusvuosista.

Kristus aloitti julkisen toimintansa rabbina, juutalaisena opettajana, noin 30-vuotiaana. Hän keräsi ympärilleen 12 opetuslapsen ydinjoukon, jotka jättivät entisen elämänsä ja valitsivat elämän Kristuksen seuraajina. Kristuksen toiminta-aika kesti noin 2-3 vuotta, hänet ristiinnaulittiin todennäköisesti vuonna 27 tai 30 jKr.

Kristuksen opetuksessa korostuu kolme keskeistä piirrettä: Jumalan valtakunta, rakkaus ja syntien anteeksi antaminen. Kristus elävöitti opetustaan käyttämällä paljon vertauksia. Jumalan Kristus esitti armahtavana ja oikeudenmukaisena Isänä, joka rakastaa ja huolehtii kaikista ihmisistä ja tahtoo kaikkien pelastusta.

Opetus Jumalan valtakunnasta

Jeesuksen toiminta alkoi julistuksella:

*”Aika on täyttynyt, **Jumalan valtakunta** on tullut lähelle. Kääntykää ja uskokaa hyvä sanoma.”* (Mark. 1:15)

Samalla julistuksella Johannes Kastaja oli ennustanut Kristuksesta. Juutalaisuudessa Jumalan valtakunta -käsite oli hyvin todellinen. Pakkosiirtolaisuuden jälkeen se muuttui henkisemmälle tasolle. Profeettojen ennustuksen mukaan Daavidin suvusta syntyvää messiasta odotettiin tuomaan valitulle kansalle ”uusi aika”. Kristuksen julistuksen mukaan taivasten valtakunta saavutetaan kääntymyksellä ja uskolla. Kääntymyksen ja parannuksen synnyttää halu päästä Jumalan valtakunnan asukkaaksi.

Jeesuksen opettamassa Isä meidän -rukouksessa Jumalan valtakunta on tuleva todellisuus. Evankeliumeissa korostuu Jumalan valtakunnan ”tässä ja nyt” -luonne.

”Kun fariseukset kysyivät Kristukselta, milloin Jumalan valtakunta oli tuleva, Hän vastasi heille sanoen: ”Ei Jumalan valtakunta tule nähtävällä tavalla, eikä voida sanoa: ”Katso, täällä se on”, tai ”Tuolla”; sillä katso, Jumalan valtakunta on sisäisesti teissä.” (Luuk. 17:20–21)

Tämä tarkoittaa, että meillä on jo nyt mahdollisuus elää todeksi Jumalan valtakunnan osallisuutta – se ei ole vain tulevaisuuden lupaus, vaan osa elämäämme tässä ja nyt.

Ortodoksisessa kirkossa Jumalan valtakunnan osallisuus on Kirkon todellisuutta, johon osallistumme erityisesti pyhien mysteerien välityksellä. Kirkossa eletäänkin yhtä aikaa Jumalan valtakunnassa ja samalla odottaen sen toteutumista. Jumalan valtakunta toteutuu lopullisesti, kun Kristus saapuu takaisin (parusia). Sanallisen opetuksen lisäksi evankeliumeissa kerrotaan Kristuksen tekemistä ihmeteoista. Nämä parannus- ja ihmeteot olivat merkkejä ihmisille Jumalan valtakunnan todellisuudesta.

Opetus rakkaudesta

Toinen Kristuksen opetuksen keskeinen sanoma on rakkaus. Ortodoksisen ajattelun mukaan Kristuksen lihaksi tuleminen on nimenomaan Jumalan rakkauden ilmaus. Evankelista Johannes, rakkauden apostoli, kirjoittaa *”Jumala on rakkaus”*. Jumala rakastaa ihmisiä niin, että hän tulee ihmiseksi palauttaakseen ennalleen heidän rikkoutuneen suhteensa. Tästä syystä Kristuksen kärsimys ja kuolema ristillä nähdään rakkauden tekona. Kristus itse opettaa:

”Suurempaa rakkautta ei kukaan voi osoittaa kuin että antaa henkensä ystäviensä puolesta.” (Joh. 15:13)

Rakkaus pitää ihmisen yhteydessä Jumalaan.

”Niin kuin Isä on rakastanut minua, niin olen minä rakastanut teitä. Pysykää minun rakkaudessaani. Jos te noudatatte minun käskyjäni, te pysytte minun rakkaudessaani, niin kuin minä olen noudattanut Isäni käskyjä ja pysyn hänen rakkaudessaan.” (Joh. 15:12)

Miten meidän sitten tulee rakastaa? Kristus antaa yksinkertaisen, mutta vaikean vastauksen:

”Minun käskyni on tämä: rakastakaa toisianne, niin kuin minä olen tietä rakastanut.” (Joh. 15:12)

Jumalan rakkaudessa eläminen ja Kristuksen seuraaminen toteutuu suhteessa muihin ihmisiin. Jos meidän pyrkimyksemme on kasvaa yhä enemmän Kristuksen kaltaiseksi ja kirkastaa meissä oleva Jumalan kuva, on rakkaus tässä prosessissa keskeisellä sijalla. Rakkaus on sekä Jumalan olemuksellinen piirre että hänen toimintansa motiivi.

Opetus syntien anteeksiantamisesta

Syntien anteeksiantaminen eli menneiden rikkomusten poistaminen ja uudistetun jumalasuhteen perustaminen on tärkeä osa Kristuksen julistusta. Toistuvasti evankeliumeissa Kristus sanoo kohtaamilleen ihmisille: *”Sinun syntisi on annettu anteeksi.”* Näissä kohtaamisissa on erotettavissa tiettyjä piirteitä. Ensinnäkin, synnit anteeksi saava ihminen on ilmaissut katumuksensa ja halunsa syntien anteeksi saamiseen. Toiseksi, annettuaan synnit anteeksi Kristus usein antaa ohjeen tulevaan elämänvaellukseen, esimerkiksi *”mene äläkä enää syntiä tee”*. Kysymys ei kuitenkaan ole anteeksiantamisen kertojen rajallisuudesta tai yhdestä mahdollisuudesta, vaan Kristus antaa ohjeen antaa anteeksi *”seitsemänkymmentä kertaa seitsemän”* kertaa (Matt. 18:21–22). Anteeksiantaminen ei ole ehdollista, vaan armahtavaa toimintaa.

”Jos joku tahtoo minun perässäni kulkea, hän kieltäköön itsensä ja ottakoon ristinsä ja seuratkoon minua.” (Mark. 8:34)

Kristuksen seuraaminen edellyttää siis omasta tahdosta luopumista Jumalan tahdon toteuttamiseksi. Katumus tarkoittaa mielen muuttamista ja kääntymystä pois väärästä kohti oikeaa. Julistus *”Tehkää parannus!”* voitaisiin kääntää sanatarkasti *”Muuttakaa mielenne!”*. Katumus on mielenmuutosta, Kristuksen mielen omaksumista.

PYHÄT IHMISET

”Psalmeilla ja kiitosvirsillä ja hengellisillä lauluilla, hartaudella ja rukoilevien armolla palvelkaamme, uskovaiset, pyhiä, joissa Jumalaakin erinomaisesti palvellaan. Pystyttäkäämme heille muistopylväitä ja ikoneja ja tulkaamme heidän hyveitään jäljitellen itsekin eläviksi pylväiksi ja kuviksi.”

Pyhä Johannes Damaskolainen

Kirkko kutsuu pyhiksi sellaisia ihmisiä, jotka kilvoittelun ja Jumalan armon kautta ovat tulleet osalliseksi Jumalan pyhyydestä. Pyhä ihminen on jumaloitunut, saavuttanut theosiksen ja elää Jumalan yhteydessä.

Kirkkokalenterissa on jokaiselle päivälle omistettu yhden tai useamman pyhän muisto. Nämä pyhät ovat kirkon kanonisoimia pyhiä. Kanonisointi tarkoittaa kirkon vahvistusta kokemukselle siitä, että ihminen on pyhä. Alkukirkon aikana kanonisoinnille ei ollut tarkoin määriteltyä muotoa, vaan se kehittyi vasta keskiajan lopulla.

Kanonisointi on elävän kirkon merkki, koska jokaisen kirkon jäsenen elämän päämäärä on kilvoitella kohti pyhyyttä. Pyhyys ilmenee uskon vakautena, koko elämän pyhyytenä, marttyyrikuolemana, elämän aikana tai kuoleman jälkeen haudalla tapahtuneina ihmeinä. Pyhyys ei kuitenkaan tarkoita inhimillisten piirteiden puuttumista. Yleensä pyhiä ihmisiä kunnioitetaan paikallisesti ennen heidän kanonisoimistaan. Pyhiksi kanonisoiduille ihmisille kirjoitetaan jumalanpalvelustekstit ja elämäkerta sekä heistä maalataan ikonit.

Pyhiä ihmisiä kutsutaan erilaisilla nimillä, jotka kuvaavat heidän elämäänsä:

- **marttyyri** = todistaja; pyhä ihminen, joka on todistanut Kristuksesta kuolemallaan
- **pyhittäjä** = pyhä luostariasukas
- **vanhurskas** = pyhä maallikko
- **tunnustaja** = pyhä ihminen, joka on elämällään ja kärsimyksillään todistanut Kristuksesta
- **pyhät isät ja äidit** = kirkon opettajat
- **apostoli** = lähetti, lähettiläs; Kristuksen opetuslapsi, joka lähti viemään eteenpäin ilosanomaa ylösnousseesta Kristuksesta; vrt. apostolien vertainen
- **evankelista** = Kristuksen evankeliumin eli ylösnousemuksen ilosanoman todistaja
- **profeetta** = Jumalan sanan vastaanottaja ja julistaja
- **autuas** = luuteen- tai elämänpiirteeseen liittyvä nimitys
- **Kristuksen tähden houkka** = houkkuus on äärimmäinen kilvoitusmuoto, jossa terve ihminen teeskentelee hullua. Houkkuus korostaa Jumalan viisauden ja maailman viisauden välistä eroa. Houkka on myös kirkon yhteiskunnallinen omatunto. Houkkuudessa ja houkan opetuksessa on usein jotain kyseenalaista.

Reliikki eli pyhäinjäännös on kirkon kanonisoiman pyhän ihmisen ruumiillisista jäännöksistä käytetty nimitys. Jokaisen kirkon alttaripöytään on kätkeyty reliikki; tämä alkukirkollisesta tavasta toimittaa liturgiaa marttyyrien haudalla. Reliikkejä ei kunnioiteta esineinä, vaan Pyhän Hengen voiman välikappaleina.

Kirkon opetuksen mukaan pyhät ihmiset rukoilevat Jumalaa meidän puolestamme, samoin kuin tekivät maan päällä eläessäänkin. Jumalalle kaikki ihmiset ovat yhtä eläviä. Emme käytä pyhiä

ihmisiä Kristuksen korvikkeina tai sijaisina. Me pyydämme heiltä esirukouksia, koska tiedämme, ettei kirkon jäsenten keskinäinen rakkaus ja yhteys katkea ruumiilliseen kuolemaan. Esirukouksillaan kirkko kannattelee jäseniään, elävätpä he sitten näkyvässä tai näkymättömässä maailmassa

Oma taivaallinen esirukoilija

Taivaallinen esirukoilija on pyhä, jonka kanssa ihminen kantaa samaa nimeä. Yhteinen nimi liittää ihmisen hengelliseen suhteeseen pyhän kanssa. Taivaallisen esirukoilijan puoleen käännytään rukouksissa ja hänen kuolinpäivänään vietetään nimipäivää. Taivaallinen esirukoilija voi olla myös muutoin ihmiselle erityisen läheinen pyhä.

Synaksarion on kuukausittain etenevä kokoelma pyhien ihmisten elämäkertoja (hagiografiat). Suomenkos työ on meneillään ja siitä on saatavilla osia syyskuusta alkaen. Lisäksi pyhien elämäkertoja on koottu suomeksi esimerkiksi kirjoihin **Kirkkovuoden pyhät I ja II**.

Tehtävä: Etsi itsellesi oma pyhä, taivaallinen esirukoilija. Tämä pyhä voi olla samaa nimeä kantava tai muutoin sinulle tärkeäksi muodostunut pyhä.

Apuna voit käyttää kirkkokalenteria, edellä mainittuja kirjoja sekä nettisivuja:

www.oca.org (Feasts and Saints)

www.ortodoksi.net/kirkkovuosi/kirkkovuosi.htm

EHTOOPALVELUS (arkipäivinä)

Alkusiunaus: ”Kiitetty olkoon Jumalamme alati, nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen.”

Alkurukoukset: Taivaallinen Kuningas, Pyhä Jumala ja Isä meidän.

Ps 104 – luomispsalmi (lukija/kuoro)

Suuri ektenia: ”Rukoilkaamme rauhassa Herraa” - ”Herra armahda”

Katisma: Luetaan psalmien kirjaa 20 jaksoon eli katismaan jaettuna. (Katismapsalmien aikana voidaan istua, mihin myös nimi katisma viittaa.)

Pieni ektenia: ”Taas ja taaskin rukoilkaamme rauhassa Herraa” - ”Herra armahda”

Psalmi 141, 142, 130, 117 (nykyisin jakeita), joka aikana pappi suitsuttaa kirkon: **”Herra, minä huudan Sinua, kuule minua... Nouskoon minun rukoukseni niin kuin suitsutussavu Sinun kasvojesi eteen.”**

Avuksihuutostikiirat: Kirkon omia veisuja päivän muisteluaiheen mukaan.

Avuksihuutostikiirtojen nimi tulee niitä välittömästi edeltävistä psalminjakeista: ”Herra minä huudan Sinua...” Stikiirtojen väleissä luetaan liitelauselmia psalmien jakeita (kuoro ja lukija)

Kuninkaan ovet avataan ja toimitetaan **saatto kynttilän kanssa. Saatto toimitetaan usein vain juhlapäivinä tai juhlakaudella:**

Pappi rukoilee itsekseen: ”Illoin, aamuin ja keskipäivin me kunnioitamme, ylistämme ja rukoilemme Sinua, oi kaikkien Valtias. Nouskoon rukouksemme niin kuin suitsutussavu Sinun kasvojesi eteen. Älä salli sydämemme taipua viekkaisiin sanoihin tai ajatuksiin, vaan päästä sielumme kaikista niistä, jotka sen kietovat, sillä sinuun, oi Herra, Herra, katsovat silmämme ja sinuun turvaamme, oi Jumalamme, älä anna meidän joutua häpeään. Sillä Sinulle, Isä, Poika ja Pyhä Henki, on tuleva kaikkalainen ylistys, kunnia ja palvelus nyt ja aina ja iankaikkisesti. Amen.

Valo eli kynttilä tuodaan esille. Pappi lausuu alttarin edessä: ”Se on viisautta. Olkaamme vakaat.” Kynttilä jää alttarin eteen seuraavan ehtooveisun ajaksi muistuttamaan meitä luomattomasta, Kristuksesta.

Lauletaan tai luetaan ehtooveisu (ehtoopalveluksen kaikkein vanhin veisu): **”Oi Jeesus Kristus, Sinä pyhän kunnian, iankaikkisen taivaallisen isän, pyhän autuaan ihana Valkeus. Elettyämme auringon laskuun, nähtyämme illan koiton me veisaten ylistämme Jumalaa, Isää, Poikaa ja Pyhää Henkeä. Jumalan Poika, elämän antaja, kohtuullista on, että Sinulle kaikkina aikoina hartain äänin ylistystä veisataan. Sen tähden maailma Sinua ylistää.”**

Prokimeni (so. edessä oleva): jakeita psalmeista joita juhlina seuraa lukukappale, yleensä Vanhasta testamentista (parimiat).

Lukija: ”Suo Herra, että me tämän illan syntiä tekemättä viettäisimme. Siunattu olet sinä, meidän isiemme Jumala, sekä kiitetty ja ylistetty on sinun nimesi iankaikkisesti. Aamen. Herra, ole meille laupias, kun me turvaudumme sinuun. Kiitetty olet sinä, Herra, opeta minulle käskysi. Kiitetty olet sinä, Valtias, tee minut sinun käskyjäsi ymmärtäväksi. Kiitetty olet sinä, Pyhä, valista minua sinun käskyilläsi. Herra, sinun laupeutesi pysyy iankaikkisesti. Älä kättesi töitä hylkää. Sinulle on tuleva kiitos, sinulle ylistysveisut. Sinulle on myös kunnia tuleva, Isä, Poika ja Pyhä Henki, nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.”

Anomusektenia: ”Kantakaamme iltarukouksemme Herralle” - ”Herra armahda”

Rauhan tervehdys: pappi: ”**Rauha olkoon teille kaikille.**” ja rukous kumarretuin päin.

(Litania – yleensä vain juhlina: rukouksin siunataan leipää, viiniä, öljyä ja vehnänjyviä.)

Virrelmästikiirat: Kirkon omat veisut päivän muisteluaiheen mukaan (kuoro)

Lukija lukee vanhurskaan Simeonin rukouksen: ”Herra nyt sinä annat palvelijasi rauhassa lähteä, niin kuin olet luvannut. Minun silmäni ovat nähneet sinun pelastuksesi, jonka sinä olet kaikille kansoille valmistanut: valon, joka koittaa pakanakansoille, kirkkauden, joka loistaa kansallesi Israelille.” (Luuk. 2:29-32)

Välittömästi edellisen jälkeen luetaan: ”Pyhä Jumala, Pyhä Väkevä, Pyhä Kuolematon, armahda meitä” (kolmesti) sekä Isä meidän -rukous.

Troparit eli veisu päivän aiheen mukaan.

Hartauden ektenia: ”Armahda meitä Jumala, Sinun suuresta armostasi, armahda meitä”

Loppusiunaus

KIRKKOVUOSI JA KIRKKOVUODEN SUURET JUHLAT

Ortodoksinen kirkkovuosi alkaa syyskuun 1. päivä. Silloin muistellaan Jumalan rakkautta luomakuntaa kohtaan, luomistapahtumaa ja koko luomakuntaa.

Kirkkovuodessa on pääsiäisen lisäksi 12 suurta juhlaa:

Neitsyt Marian syntymäjuhla 8.9.

Tropari, 4. säv.

Sinun syntymäsi, Jumalansynnyttäjä Neitsyt, oli ilosanoma koko maailmalle, sillä Sinusta koitti vanhurskauden Aurinko - Kristus, meidän Jumalamme, joka tehtyään tyhjäksi kirouksen tuotti siunauksen ja poistettuaan kuoleman antoi meille iankaikkisen elämän.

Jumalan Neitsyt Marialle antama tehtävä on erityinen – hänestä oli tuleva Jeesuksen Kristuksen äiti. Maria on kauan odotettu ja toivottu lapsi. Vanhoilla päivillään Joakim ja Anna saivat lapsen, joka toi koko maailmalle toivon pelastuksesta.

Kunniallisen ja eläväksitekevän ristin ylentäminen 14.9.

Tropari, 1. säv.

Pelasta, Herra, Sinun kansasi ja siunaa Sinun perintöäsi. Anna kirkollesi voitto vihollisista ja suojele ristilläsi Sinun valtakuntaasi.

Ristin ylentämisen juhla sai alkunsa 300-luvulla, kun Itä-Rooman keisarin Konstantinos Suuren äiti, keisarinna Helena, lähti Jerusalemiin etsimään Kristuksen kadonnutta ristiä. Risti löytyi ihmetapahtumien kautta.

Risti on elämän ja voiton merkki, joka julistaa, että Kristuksen ristinkuoleman ja ylösnousemuksen kautta kuolema on voitettu. Risti ja pääsiäinen kuuluvat näin aina yhteen.

Neitsyt Marian temppeliinkäyminen 21.11.

Tropari, 4. säv.

Tämä päivä on Jumalan hyvän tahdon julistus ja ihmisten pelastuksen ennustus: Herran temppelissä julkisesti Neitsyt ilmestyy ja kaikille Kristuksen edeltä ilmoittaa. Veisatkaamme siis hänelle suurella äänellä: Iloitse, Sinä, jonka kautta Luojan huolenpito toteutui.

Vanhurskaat Joakim ja Anna veivät Neitsyt Marian Jerusalemin temppeliin pyhitettäväksi. Pyhän Hengen johduksesta pappi Sakarias vei Marian temppelin kaikkein pyhimpään. Juhla on ennusmerkki siitä, että hänestä tulisi Jumalansynnyttäjä.

Kristuksen syntymä – jouluku 25.12.

Tropari, 4. säv.

Sinun syntymästäsi, Kristus, meidän Jumalamme, koitti maailmalle tiedon valkeus, sillä siitä tähtien palvelijat tähden kautta oppivat kumartamaan Sinua, vanhurskauden Aurinkoa, ja tuntemaan Sinut, Koiton korkeudesta. Herra, kunnia olkoon Sinulle.

Kristus syntyy – kiittäkää!

Kristuksen syntymä on Jumalan inkarnaation eli lihaksitulemisen juhla. Jumalan Poika, Immanuel (=Jumala on meidän kanssamme), Jeesus Kristus, syntyy maailmaan.

Kristuksen kaste 6.1.

Tropari, 1. säv.

Jordanissa kastettaessa Sinua, oi Herra, tapahtui, että ihmiset kumarsivat Pyhää Kolminaisuutta, sillä Isän ääni todisti Sinusta nimittäen Sinua rakkaaksi Pojaksensa ja Henki kyyhkysen muodossa vahvisti sen sanan totuuden. Kunnia olkoon Sinulle, Kristus Jumala, joka ilmestyit ja valistit maailman.

Kristuksen kaste eli teofania on Jumalan ilmestymisen juhla. Jeesuksen kasteessa Pyhä Kolminaisuus ilmestyy ihmisille ja Kristuksen työ tulee tunnetuksi. Jumalan ihmiseksitulon kautta ihmisluonto pyhittyy.

Kristuksen temppeliin tuominen 2.2.

Tropari, 1. säv.

Iloitse, armoitettu Jumalansynnyttäjä Neitsyt, sillä sinusta koitti vanhurskauden Aurinko, Kristus, meidän Jumalamme, joka valaisee ne, jotka pimeydessä ovat. Riemuitse sinäkin, hurskas vanhus, sylissäsi meidän sielujemme Vapahtaja, joka on antanut meille ylösnousemuksen.

Vanha ja Uusi testamentti kohtaavat, kun vanhurskas Simeon ja naisprofeetta Hanna ottavat vastaan Uuden testamentin Kristuksen.

Neitsyt Marian ilmestys 25.3.

Tropari, 4. säv.

Tämä päivä on pelastuksemme alku ja iankaikkisuudesta kätketyn salaisuuden ilmoitus: Jumalan Poika tulee Neitseeseen Pojaksi, ja Gabriel armon ilosanoman julistaa. Lausukaamme siis mekin enkelin kanssa Jumalansynnyttäjälle: Iloitse, armoitettu, Herra on Sinun kanssasi.

Ilosanoman ja pelastuksen alun juhla, jossa enkeli Gabriel ilmestyy Neitsyt Marialle ilmoittaen Kristuksen syntymästä. Inhimillinen odotus korostuu – joulua vietetään 9 kuukauden kuluttua.

Kristuksen kirkastuminen 6.8.

Tropari, 7. säv.

Oi Kristus Jumala, Sinä kirkastuit vuorella ja osoitit kunniasi opetuslapsillesi heidän kykyjensä mukaan. Valaiskoon Jumalansynnyttäjän rukouksien tähden meitäkin, syntisiä, ikuinen valkeutesi. Kunnia olkoon Sinulle, Valkeudenantaja.

Kristuksen kirkastuminen julistaa ihmisen jumalallistumisen päämäärää, aikaa jolloin koko langennut maailma, myös luonto, uudistuu ja palaa Luojansa luo. Kristuksen kirkastumisessa Jumalan valtakunnan todellisuus heijastuu tässä ajassa jumalallisen alkuperän ymmärtämisen vahvistamiseksi.

Neitsyt Marian kuolonuneen nukkuminen 15.8.

Tropari, 1. säv.

Oi Jumalansynnyttäjä, Sinä synnyttäessäsi säilytit neitsyyden etkä kuolonuneen nukkuessasi maailmaa hyljännyt. Sinä elämän äitinä menit Elämän tykö ja rukouksillasi päästät kuolemasta meidän sielumme.

Jumalansynnyttäjän kuolonuneen nukkumisen juhla on toinen pääsiäinen. Juhlassa kirkko saa jo ennen ajan täyttymistä, ennen Kristuksen toista tulemistä, nähdä eskatologisen (pelastushistoriallisen) täyttymyksen, kuoleman ilman eroa Jumalasta.

Pääsiäinen, Kristuksen ylösnouseminen, on niin sanottu liikkuva juhla. Sen ajankohta määräytyy kevätpäiväntasauksen mukaan. Pääsiäinen on kristittyjen vanhin juhla, jonka sanoma on kuoleman voittaminen ja ylösnousemuksen mahdollisuus kaikille.

Tropari (erityinen säv.)

Kristus nousi kuolleista, kuolemallaan kuoleman voitti ja haudoissa oleville elämän antoi.

Pääsiäisen mukaan liikkuvia suuria juhlia:

Palmusunnuntai, Kristuksen ratsastaminen Jerusalemiin on viikkoa ennen pääsiäistä

Tropari, 1. säv.

Vahvistaaksesi uskoa yleiseen ylösnousemukseen Sinä, oi Kristus Jumala, kärsimyksiesi edellä herätit kuolleista Lasaruksen. Sen tähden mekin lapsukaisten tavoin kantaen voitonmerkkejä huudamme Sinulle, kuoleman voittajalle: Hoosianna korkeuksissa, siunattu olet Sinä, joka tulet Herran nimessä!

Tropari, 4. säv.

Oi Kristus, meidän Jumalamme, ollen kasteessa haudatut kanssasi olemme Sinun ylösnousemisessasi saaneet iankaikkisen elämän. Sen tähden me ylistystä veisaten Sinulle huudamme: Hoosianna korkeuksissa, siunattu olet Sinä, joka tulet Herran nimessä!

Palmusunnuntaita edeltävä Lasaruksen lauantai ja Palmusunnuntai muodostavat ”juhlakeitaan” paaston keskellä. Lasaruksen kuolleista herättäminen vahvistaa uskoa yleiseen ylösnousemukseen ja tuo esille Kristuksen kaksi luontoa (Jeesus itkee Lasaruksen haudalla, mutta herättää kuolleista Lasaruksen). Palmusunnuntai taas enteilee seuraavan viikon kärsimyksiä, vaikka Jeesus otetaan Jerusalemissa vastaan kuninkaana.

Helatorstai, Kristuksen taivaaseen astuminen on 40 päivän kuluttua pääsiäisestä

Tropari 4. säv.

Oi Kristus, meidän Jumalamme, sinä menit kunniassa taivaaseen annettuasi Pyhän Hengen lupauksessa ilon opetuslapsillesi, joiden uskon oli vahvistanut suloinen sanoma, että sinä olet Jumalan Poika, maailman Vapahtaja.

Kristuksen taivaaseen astumisessa saatetaan loppuun koko pelastushistoria: Kristuksen syntymä,

kärsimys, kuolema ja ylösnousemus. Juhla todistaa meille pelastuksesta annettujen lupauksen täyttymisestä ja avaa uskoville tien taivaaseen. Kristuksen persoonassa on inhimillinen luonto asetettu kunnian valtaistuimelle ja korotettu enkeliäkin yläpuolelle.

Helluntai, Pyhän Kolminaisuuden päivä on 50 päivän kuluttua pääsiäisestä

Tropari (8. säv.)

Kiitetty olet sinä, Kristus, meidän Jumalamme, joka teit viisaiksi kalamiehet, kun heidän päälleen Pyhän Hengen vuodatit ja heidän kauttaan sait verkkoon koko maailman. Kunnia olkoon sinulle ihmisiä rakastava Jumala.

Helluntaina Pyhän Hengen ilmestymisen kautta ihmisille kirkastui Pyhän Kolminaisuuden salaisuus. Helluntaista alkaa Pyhän Hengen kausi pelastushistoriassa, jossa kirkko on toiminnan keskipiste. Kirkon tehtävänä on jatkaa Kristuksen työtä maailmassa.

SUURI PAASTO JA SUUREN PAASTON JUMALANPALVELUKSET

SUURI JA PYHÄ PAASTO – KEVÄÄN MATKA PÄÄSIÄISEEN

Suuri paasto on kevään matka pääsiäiseen. Se on kristinuskon kertauskurssi, jonka aikana voi palata siihen iloon, vapauteen ja toivoon, joka kasteessa on alun perin annettu.

Pääsiäistä edeltävä paasto on kehittynyt nykyiseen muotoonsa kasteoppilaiden, katekumeenien, opetuksen ympärille, valmistautumisena kasteeseen. Sitä voisikin kutsua kristinuskon jokakeväiseksi kertauskurssiksi. Paaston tiellä palataan evankeliumin perussanomaan ja kasteen armoon, jonka kautta olen tullut osalliseksi Kristuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta. Pääsiäinen on oman kasteeni jokakeväinen muistojuhla.

Pääsiäinen on kristinuskon suurin ilojuhla. Usko ylösnousemukseen ja sen antama toivo tekee meistä ortodoksia kristittyjä. Kirkko kutsuu katsomaan elämää ja maailmaa ylösnousemuksen näkökulmasta. Ortodoksinen kirkkovuosi kertoo Jumalan rakkaudesta ja ihmisen mahdollisuudesta vastata siihen; pääsiäinen on sen ydin, vuoden suurin ja iloisin päivä. Jos tahtoo päästä pääsiäisiloon sisälle, voi kulkea kirkon kanssa paaston tietä.

Suureen paastoon laskeudutaan Sovintosunnuntain illan ehtoopalveluksessa, jossa pyydetään lähimmäisiltä anteeksi tehtyjä rikkomuksia.

Paaston elämäntapa

Paaston tiellä kuljemme ensimmäisten kristittyjen jalanjäljissä ja seuraamme itse Herran esimerkkiä. Paasto on mahdollisuus hiljentää vauhtia, antaa aikaa Jumalan muistamiselle, lähimmäiselle ja omalle hengelliselle elämälle. Voimme arvioida omaa elämäämme uudestaan Kristuksen opetuksen valossa ja virkistyä uskossa, toivossa ja rakkaudessa. Paasto on hengellisen elämämme kevät: kasvun, oppimisen ja uudistumisen aikaa.

Jeesuksen opetuksen mukaan paasto, rukous ja lähimmäisen muistaminen kuuluvat yhteen. Niistä muodostuu eheä elämäntapa, jossa otetaan huomioon toiset ihmiset ja ympäröivä luomakunta; sitä kirkko opettaa varsinkin paaston jumalanpalvelusten kautta. Arkipäivien jumalanpalveluksissa tulee esiin ”kirkas surumielisyys”, hiljentyminen ja katumus, mutta samalla valmistautuminen ja iloinen odotus.

Perinteen mukaan paaston aikana ei syödä eläinkunnan tuotteita – ei lihaa, kananmunia, maitoa, juustoa, eikä ankarimmilla viikoilla kalaakaan. Paastoruoan tulee olla halpaa, yksinkertaista ja helposti valmistettavaa. Nautintoaineet jätetään pois eikä aikaa käytetä juhlimiseen, liialliseen TV:n katseluun tms. Ankara työnteko ei myöskään kuulu paastoon. Meidän tulisi pyrkiä järjestämään elämämme niin, että jokapäiväinen elämämme heijastaa sitä, mikä todella on tärkeää ja merkityksellistä.

Paaston ruokasäännöt eivät koske odottavia ja imettäviä äitejä, pieniä lapsia, sairaita, matkustavia tai raskasta työtä tekeviä. Jokaisen tulee itse löytää omaan tilanteeseen sopiva sovellutus paastosäännöistä. Voi olla hyvä aloittaa siitä, että rauhoittaa osan paastoajasta, esimerkiksi

ensimmäisen, neljännen ja suuren viikon. Oma paasto on salaisuus – sen näkee Jumala ja siitä tulisi keskustella korkeintaan rippi-isän kanssa. Vieraanvaraisuudesta ei saa kieltäytyä paaston aikana.

Lähimmäinen

Paaston tavallista rauhallisempi ja yksinkertaisempi elämäntapa antaa tilaa – se säästää aikaa ja voimia, kenties rahaa. Näitä mahdollisuuksia tulee käyttää oman Jumala-suhteen hoitamiseen ja lähimmäisen auttamiseen. Se kuuluu yhteen paaston ja rukouksen kanssa. Ehkä lähellä tai kauempana on joku, jolle voin antaa aikaani, apuani ja jonka puolesta voin rukoilla. Kirkolla on paastokeräys, jonka kautta voi lahjoittaa tukea tarvitseville. Paastoaikana voi olla myös hyvä vierailla sairaaloissa, laitoksissa ja hoitokodeissa olevien sukulaisten ja ystävien luona.

Rukous

Paasto on mahdollisuus vahvistaa rukouselämää. Kun paaston elämäntavan kautta luovumme monesta tarpeettomasta asiasta, voimme paremmin keskittyä siihen, mikä on todella tarpeellista. Rukous ja hiljentyminen rauhoittavat mieltämme ja herkistävät meitä paaston ilmapiirille. Rukoukseen kuuluu sekä yhteinen että yksityinen rukous. Jumalanpalveluksiin osallistuminen on seurakunnan yhteistä rukousta, oma iltarukous taas yksityistä rukouselämää. Yhteisiin jumalanpalveluksiin osallistuminen syventää suhdettamme niin Jumalaan kuin toinen toisiimme.

Suureen paastoon kuuluu pyhä Efraim Syyrialaisen paastorukous, jota luetaan jumalanpalveluksissa, mutta esimerkiksi sen voi myös liittää osaksi omaa iltarukousta.

Pyhän Efraim Syyrialaisen paastorukous

*Herra, elämäni Valtias. Estä minusta laiskuuden,
velttouden, vallanhimon ja turhanpuhumisen henki.*

*Anna minulle, sinun palvelijallesi, sielun puhtauden,
nöyryyden, kärsivällisyyden ja rakkauden henki.*

*Oi, Kuningas ja Herra! Anna minun nähdä rikokseni,
ja anna, etten veljeäni tuomitsisi, sillä siunattu olet sinä iankaikkisesti. Aamen*

Ennenpyhittettyjen lahjain liturgia

Ehtoollinen on tärkeä osa paastoamista ja se vahvistaa meitä paaston matkalla. Ortodokseille ehtoollisen sakramentti on ennen kaikkea Kristuksen tulemisen sakramentti ja hänen läsnäolonsa opetuslastensa keskuudessa.

Suuren paaston arkipäivinä ei kirkon perinteen mukaisesti toimiteta juhlavaa liturgiajumalanpalvelusta, mutta ehtoollista ei kuitenkaan sivuuteta. Suuren paaston aikana arki-iltais in toimitetaan ennenpyhittettyjen lahjojen liturgia. Se on arki-illan ehto- eli iltapalvelus, johon liittyy edellisenä sunnuntaina siunattujen ehtoollislahjojen jakaminen. Ehtoolliseen valmistava täydellinen paasto alkaa kuusi tuntia ennen ehtoolliseen osallistumista eli puolen päivän aikaan.

Ensimmäinen paastoviikko ja Pyhän Andreas Kreetalaisen katumuskanoni

"Millä itkuvirteni virittäisin elämäni kurjia tekoja ajatellessa? Mistä nyt valitukseni alkaisin, oi Kristus?"

Katumuskanonista

Suuren paaston ensimmäisellä paastoviikolla maanantaista perjantaihin luetaan vähäisessä ehtoonjälkeisessä palveluksessa Pyhän Andreas Kreetalaisen katumuskanonia. Sitä voi kuvata katumusvalitukseksi, mikä nostaa tietoisuuteemme synnin vallan sekä ravistelee sielua epätoivolla. Pyhä Andreas Kreetalainen tuo kanonin kautta esille pelastushistorian tapahtumat oman elämäni tapahtumina, joita kohtaa olen ollut välinpitämätön. Katumuskanonin tehtävä on tehdä meidät tietoiseksi synneistämme ja johtaa meidät katumukseen.

"Olen tahrannut, oi Vapahtaja, ruumiini vaatteen ja olen saastuttanut sen, mikä minussa on Jumalan kuvaksi ja Jumalan kaltaiseksi luotua.

Niin kuin savenvalaja antaa savelle elävän muodon, niin Sinä panit minuun lihan ja luut, hengen ja elämän. Minun Luojani ja Lunastajani ja Tuomarini, ota katumukseni vastaan.

Katumuskanonista

Katumuksen sakramentti (katumuksen mysteerio tai 'synnintunnustus')

Paaston tarkoituksena on vauhdin hiljentäminen ja oman elämän suunnan tarkistaminen. Paasto on matka sovintoon itseni, lähimmäiseni ja Jumalan kanssa. Tämä sovinto on mahdollinen, koska Kristuksen kuolemassa ja ylösnousemuksessa Jumala on sen jo lahjoittanut. Kysymys on siitä, haluaako löytää tuon lahjan ja lähteä Jumalan sovitustyöhön mukaan.

Katumuksen eli mielenmuutoksen sakramentti kuuluu paastoon. Se on mahdollisuus katsoa rehellisesti omaa elämää ja tehdä parannus, kääntyä pois entisistä erehdyksistä, vieraantumisesta, synnistä ja syyllisyydestä. Se antaa uuden mahdollisuuden, anteeksiannon ja vapautuksen pahasta.

KATEKUMEENIKSI OTTAMINEN – KASTELUPAUSTEN UUDISTAMINEN

Ortodoksisen kastetoimituksen edellä luetaan rukouksia, joissa kastettava luopuu pahasta ja liittyy Kristukseen. Kastelupaukset muotoutuivat aikana, jolloin varhaisen kirkon jäseniksi liittyi pakanuudesta ja juutalaisuudesta enimmäkseen aikuisia, mutta myös lapsia. Suurin osa nykypäivän ortodokseista on kastettu jo vauvaikäisenä, jolloin lupaukset on antanut kummi lapsen puolesta.

Kreikan kielestä tuleva sana *eksorkismi* tarkoittaa pahan tai pahojen henkien pois karkottamista eli käytännössä ihmisen luopumista pahasta. Niin kuin kristitty tunnustaa Jumalan hän myös tiedostaa pahan olemassaolon ja haluaa pysytellä siitä kaukana. Ortodoksisessa kirkossa on käytössä upotuskaste eli kastettava luopuu vanhasta elämästä ja nousee vedestä uuteen elämään Kristuksessa.

Ortodoksisen kirkkoon aikuisena liitettäviä katekumeeneja eli opetettavia ei kasteta uudelleen, jos heidät on aiemmin kastettu Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Kirkkoon liittyminen tapahtuu tällöin katumuksen, mirhavoitelun ja ehtoollisen sakramenttien kautta.

Katekumeeniksi ottamisen toimitus on mahdollisuus kirkkoon liittyvälle uudistaa kastelupaukset. Omasta kasteesta on jo kulunut aikaa, ehkä vuosien saatossa on tapahtunut myös kirkosta vieraantumista. Kastelupausten ääneen sanominen yhdessä muiden kirkkoon liittyvien kanssa on sitoutumisen merkki, lupaus liittyä pääsiäisenä kirkkoon.

Katekumeeniksi ottaminen tapahtuu suuren paaston ensimmäisellä viikolla. Varhaiskirkossa piispa siunasi katekumeenit asettamalla käden opetettavien pään päälle. Tuosta siunauksesta alkoi heidän matkansa viimeinen etappi kohti kirkon jäsenyyttä. Suuri paasto syntyi aikanaan juuri katekumeeniopetuksen ympärille ja samalla tavalla nykyään katekumeeniopetus tiivistyy erityisesti suuren paaston aikana alkaen katekumeeniksi ottamisesta.

KATEKUMEENIKSI OTTAMISEN TOIMITUS

Katekumeeni kääntyy länteen päin.

Pappi: Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Amen. Rukoilkaamme Herraa.

Herra, totuuden Jumala, Sinun ja Sinun ainoasyntyisen Poikasi ja Pyhän Henkesi nimeen minä lasken käteni palvelijasi (nimi) päälle, joka on katsottu arvolliseksi turvautumaan pyhään nimeesi ja suojautumaan siipiesi alle. Ota pois hänestä vanha eksytys, täytä hänet uskolla Sinuun, sekä toivolla ja rakkaudella, jotta hän tulisi tuntemaan, että totinen Jumala olet yksin Sinä ja ainoasyntyinen Poikasi, Herramme Jeesus Kristus, ja Pyhä Henkesi. Suo hänen vaeltaa kaikissa käskyissäsi ja noudattaa kaikkea Sinulle otollista, sillä jos ihminen niin tekee, on hän elävä. Kirjoita hänet elämäkirjaan ja yhdistä perintölaumaasi. tulkoon hänessä kirkastetuksi Sinun ja rakkaan Poikasi, herramme Jeesuksen Kristuksen, ja eläväksi tekevän Henkesi nimi. Valvokoon aina silmäsi laupeudella häntä ja kuulkoon korvasi hänen rukousäänensä. Suo hänen iloita kättensä teoista ja kaikesta suvustaan ja ylen korkeata nimeäsi tunnustaisi ja alati kiittäisi Sinua elämänsä kaikkina päivinä. Sillä Sinulle veisaa koko taivasten mahtavuus ja Sinun, Isä, Poika ja Pyhä Henki, on kunnia nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

Eksorkismi

Pappi:

Pyhä, peljättävä, kunniassa suuri, kaikissa töissään ja voimassaan käsittämätön ja tutkimaton Jumala on edeltä määrännyt sinulle, paha henki, iankaikkisen vaivan rangaistuksen ja käskee meidän, heikkojen palvelijainsa, kautta sinua ja kanssasi vaikuttavaa kaikkea voimaa poistumaan tästä totisen Jumalamme ja Herramme Jeesuksen Kristuksen nimeen vasta sinetöidystä. Vannotan siis sinua, kaikki paha, epäpuhdas, irstas ja kauhistuttava vieras henki, Jeesuksen Kristuksen voimalla, Hänen, jolla on kaikki valta taivaassa ja maan päällä ja joka sanoi kuurolle ja mykälle hengelle: Lähde ulos ihmisestä äläkä palaja häneen. Väisty ja tunne voimasi mitättömyys, sinä, jolla ei ollut valtaa sikoihinkaan. Muista Häntä, joka pyynnöstäsi käski sinun mennä sikolaumaan. Pelkää Jumalaa, jonka käskyllä maa on vetten päälle vahvistettu, joka on luonut taivaan ja vaa'alla punninnut vuoret ja kukkulat, joka on asettanut hiekan merelle rajaksi ja varman tien myrskyiseen veteen, joka koskettaa vuoria ja ne suitsuavat, joka verhoutuu valoon niin kuin viittaa ja joka levittää taivaan niin kuin teltan; pelkää häntä, joka on rakentanut ylhäisen asuntonsa vetten päälle ja perustanut maan vankkuuteen jotta se pysyisi horjumattomana ajasta aikaan, joka kutsuu luokseen meren vedet vuodattaen ne koko maan ylle. Mene pois ja erkane tästä pyhään valistukseen valmistautuvasta. Vannotan sinua meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen pelastavan kärsimyksen, Hänen kalliin ruumiinsa, verensä ja peljättävän tulemisensa kautta, sillä Hän ei viivyttele vaan tulee tuomitsemaan koko maan ja rankaisee sinut ja kanssasi vaikuttavan voiman kadotuksen tulella ja luovuttaa alhaisimpaan pimeyteen, jossa mato ei kuole eikä tuli sammuu. Sillä valta on Kristuksen, meidän Jumalamme, Isän ja Pyhän Hengen kanssa, nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

Pappi: Rukoilkaamme Herraa.

Valtias Herra, elävä Jumala, joka loit ihmisen oman kuvasi ja kaltaisuutesi mukaan ja annoit hänelle iankaikkisen elämän oikeuden etkä hyljännyt häntä, hänen syntiin sitten langettuaan, vaan valmistit maailmalle pelastuksen Kristuksesi ihmiseksi tulemisen kautta, ota tämä luotusi taivaalliseen valtakuntaasi vihollisen orjuudesta vapautettuna. Avaa hänen ymmärryksensä silmät evankeliumisi valkeuden kirkastumiseksi hänessä. Liitä hänen elämäänsä valkeuden enkeli, joka pelastaa hänet jokaisesta vastustajan juonesta, pahoista tapahtumista, päiväsydännä vaikuttavasta pahasta hengestä ja pahoista mielikuvista.

Pappi: Karkota hänestä jokainen paha ja saastainen henki, joka on kätkeytynyt ja pesiytynyt hänen sydämeensä (x3), eksytyksen henki, pahuuden henki, epäjumalanpalveluksen ja kaiken ahneuden henki, valheen ja kaiken epäpuhtauden henki, joka kiusaajan opetuksen mukaan vaikuttaa. Ja tee hänet Kristuksesi pyhän lauman oikeaksi lampaaksi, Kirkkosi kalliiksi jäseneksi, valtakuntasi pojaksi/tyttäreksi ja perilliseksi, niin että hän vaellettuaan käskyjesi mukaan kasteen sinettiä murtamatta ja kastepukua tahraamatta saavuttaisi pyhien autuuden Sinun valtakunnassasi ainoasyntyisen Poikasi armosta, laupeudesta ja ihmisrakkaudesta. Hänen ja kaikki pyhän, hyvän ja eläväksi tekevän Henkesi kanssa Sinä kiitetty olet nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

Pappi: Luovutko kiusaajasta ja kaikista hänen toimistaan ja sanansaattajistaan, kaikesta hänen palvelemisestaan ja korskeudestaan? (x3)

Katekumeeni: Luovun.

Pappi: Oletko luopunut kiusaajasta?

Katekumeeni: Olen luopunut.

Pappi: Puhalla häntä kohti ja osoita halveksuntasi.

Katekumeeni kääntyy itään päin.

Pappi: Oletko Kristuksen puolella?

Katekumeeni: Olen.

Pappi: Oletko asettunut Kristuksen puolelle?

Katekumeeni: Olen.

Pappi: Uskotko Häneen?

Katekumeeni: Uskon Häneen Kuninkaana ja Jumalana.

Uskontunnustus

Uskon yhteen Jumalaan, kaikkivaltiaaseen Isään, taivaan ja maan, kaiken näkyvän ja näkymättömän Luojaan. Uskon yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan Poikaan, joka on syntynyt Isästä ennen aikojen alkua, valo valosta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt ei luotu, joka

on samaa olemusta kuin Isä ja jonka kautta kaikki on saanut syntynsä, joka meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden astui alas taivaista, tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja neitsyt Mariasta ja syntyi ihmiseksi, ristiinnaulittiin meidän puolestamme Pontius Pilatuksen aikana, kärsi ja haudattiin, nousi kuolleista kolmantena päivänä, niin kuin oli kirjoitettu, astui ylös taivasiin, istuu Isän oikealla puolella ja on kirkkaudessa tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita, ja jonka valtakunnalla ei ole loppua. Uskon Pyhään Henkeen, Herraan ja eläväksi tekijään, joka lähtee Isästä, jota yhdessä Isän ja Pojan kanssa kumarretaan ja kunnioitetaan ja joka on puhunut profeettojen kautta. Uskon yhteen, pyhään, katoliseen ja apostoliseen kirkkoon. Tunnustan yhden kasteen syntien anteeksiantamiseksi, odotan kuolleiden ylösnousemusta ja tulevan maailman elämää. Amen.

Pappi: Oletko asettunut Kristuksen puolelle?

Katekumeeni: Olen

Pappi: Kumarra Kristuksen edessä.

Katekumeeni: Minä kumarran Isää, Poikaa ja Pyhää Henkeä, olennoltaan yhtä ja jakamatonta Kolminaisuutta.

Pappi: Kiitetty on Jumala, joka tahtoo kaikkien ihmisten pelastuvan ja totuuden tuntoon tulevan, nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

IKONIT – PYHÄN KUVAN TEOLOGIAA

IKONIT – PYHÄN KUVAN TEOLOGIAA

Suuren paaston ensimmäistä sunnuntaita kutsutaan Ortodoksisuuden sunnuntaiksi. Sitä vietetään vuonna 843 tapahtuneen ikonoklasmin eli ikonien raastamisen harhaopin lopullisen kukistumisen muistoksi. Jo vuoden 787 ekumeeninen kirkolliskokous torjui ikonoklasmin, mutta kiista jäi kytemään aina seuraaville vuosisadoille asti.

Ortodoksisuuden sunnuntain kontakissa lauletaan:

”Isän kuvaamaton Sana tultuaan lihaksi sinusta, oi Jumalansynnyttäjä, tuli kuvattavaksi ja jälleen kaunistettuaan muinoin turmeltuneen kuvan yhdisti sen jumalalliseen kauneuteen. Tunnustaen pelastuksen me sitä töin ja sanoin julistakaamme.”

Tämän kirkkoveisun alkuosa tuo esiin ikonien kristologisen perustan ja loppuosa kuvaa ihmisen vastausta Jumalan pelastustekoon. Kontakki on osoitettu Jumalansynnyttäjälle, koska Kristuksen kuvaaminen perustuu siihen, että Hän syntyi ihmiseksi Neitsyt Mariasta.

Ikonit ovat maalattua teologiaa ja dogmatiikkaa. Ne kertovat Kirkon uskosta. Ikonien, pyhien kuvien käyttäminen on jo varhain vakiintunut tapa Kirkon elämässä. Kirkon opetus ikoneista ei koske niinkään sitä, kuinka tai millaisia ikoneja tulee maalata, vaan opetus todistaa siitä, että ikoneja saa ja tulee maalata. Kirkolle ikonit ovat oikean uskon ja oikean käytännön kohtaamista, koska niissä kirkastuu Kirkon totuus Jumalan ja ihmisen suhteesta sekä ihmisen pelastuksesta. Kirkon teologinen opetus ikoneista on muotoutunut taistelussa ikonoklasmia vastaan, jonka kannattajien tavoitteena oli kieltää ja hävittää kaikki Kristusta kuvaavat ikonit.

Kristillisen ikonin perusta on inkarnaatio, Kristuksen lihaksi tuleminen. Kirkon merkittävän ikoniteologi-isä on pyhä Johannes Damaskolainen (n. †780). Hän opettaa ensimmäisessä puolustuspuheessaan (v. 726) ikonien puolesta:

”Ennen ei ruumiitonta ja hahmotonta Jumalaa suinkaan kuvattu. Mutta kun Jumala on nyt ilmestynyt lihassa ja elänyt ihmisten keskuudessa, kuvaan Jumalan näkyvän puolen. En kumarra ainetta, vaan kumarran Luoja, joka minun tähteni tuli aineeksi ja suostui asumaan aineessa ja aineen kautta toimitti pelastukseni, enkä lakkaa kunnioittamasta sitä ainetta, jonka kautta pelastukseni toimitettiin.” (pyhä Johannes Damaskolainen, Ikoneista, s. 17–18).

Ikonille osoitettu kunnioitus kohdistuu alkukuvalle. Tämä totuus on Kirkon ikoniopetuksen perusta. Suudellessamme ikonia, emme palvo ikonia, vaan osoitamme kunnioitustamme. Kristus-ikonia suudellessamme osoitamme palvontamme alkukuvalle eli Jumalalle. Ikoneihin voidaan kuvata myös Jumalansynnyttäjä, pyhä ihminen tai tapahtuma. Tällöinkin palvontamme kohdistuu Jumalaan, joka on kirkastanut ikonissa kuvatus.

Ortodoksinen ikoni ei kuvaa Kristuksen olemusta, jossa jumalallinen ja inhimillinen luonto ovat täydellisesti yhdistyneet. Ikoni ei siis ole jumalallisen luonnon kuva, vaan lihaksi tulleen Jumalan

Pojan kuva. Ikoni kuvaa pyhää, pyhittynyttä ihmisyyttä. Ikoni on kunnioitettava ja pyhä juuri siksi, että se kuvaa alkukuvansa jumaloitunutta tilaa.

”Ikoni on tarkoitettu muistuttamaan, ei olemaan epäjumalankuva, vaan palauttamaan mieleen jumalallisen toiminnan muiston.” (pyhä Johannes Damaskolainen)

Ikoni ei kuvaa arkipäiväisyyksiä, vaan ihmisen kirkastuneessa tilassa. Pyhän Hengen armo ei pyhitä vain ihmisen henkeä/sielua, vaan koko ihmisen, myös hänen ruumiinsa. Ikoni ei ole muotokuva, koska muotokuva esittää ihmistä langenneessa maailmassa. Ikoni esittää ihmisen Jumalan yhteydessä, kirkastetussa maailmassa.

Ikonin tarkoitus ei ole provosoida meitä voimakkaaseen tunnetilaan, sillä se ei ole sentimentaalinen, vaan sen tarkoituksena on johdattaa meidät puhdistamaan maalliset tunteemme hengellisiksi. Ikoni ei väheksy mitään inhimillistä, esimerkiksi ihmisen erilaisia fyysisiä ominaisuuksia. Siksi ikoni kertoo esittämänsä ihmisen ammatin, jonka tämä kykeni muuttamaan hengelliseksi toiminnaksi ja jumaloitumisen välikappaleeksi.

Ikonin maailmassa kaikki on järjestyksessä, eikä siellä päde inhimillisesti rationaaliset säännöt. Sen valo on sisältäpäin tulevaa, luomatonta valoa. Ikoneissa ei ole luonnollista valonkäsittelyä, kuten varjoja. Ikonien yksityiskohdat ovat tarkassa järjestyksessä. Myöskään ikonin värit eivät jäljittele luonnollisia värejä, ja arkkitehtuuri on kuvattu käännettyssä perspektiivissä.

Ikoniin kuvattu henkilö on yleensä kuvattu kasvot katsojaan päin, jolloin ikonin henkilön ja rukoilijan välille syntyy suora kontakti. Sädekehä on ihmisen pyhyyden merkki. Kuten Kristus omaksui koko ihmisluonnon, paitsi syntiä, samoin ikonissa kuvataan synnistä vapautunut ihminen. Ikonin kauneus on hengellistä ja sisäistä kauneutta.

Ikonია voi sanoa symboliksi, joka esittää kohteen todellisen sisällön. Ikoni tekee todeksi esittämänsä henkilön tai tapahtuman ja hengellinen todellisuus paljastuu symbolin kautta. Kirkon symbolismiin perusta on Kristuksen pelastava uhri ja siihen osallistuminen. Tavoitteena on ihmisen pyhittyminen, sovinto ihmisen ja Jumalan välillä.

SUURI VIIKKO JA PÄÄSIÄINEN

SUURI VIIKKO

Suuren viikon jumalanpalveluksissa elämämme uudelleen Kristuksen maan päällisen elämän viimeisiä opetuksia ja kuljemme hänen jalanjälkiään ristin tiellä.

LASARUKSEN LAUANTAI

Kristuksen matka kohti pääsiäisen tapahtumia alkaa jo Betaniasta, jossa Jeesus herättää eloon ystävänsä Lasaruksen, joka on ollut kuolleena jo neljä päivää. Jeesus tuntee surua ja itkee ystäväänsä – ihmistä.

Troparin sanat ” *Vahvistaaksesi uskoa yleiseen ylösnousemukseen, Sinä oi Kristus Jumala, kärsimyksiesi edellä herätit kuolleista Lasaruksen. Sen tähden mekin lapsukaisten tavoin kantaen voiton merkkejä huudamme Sinulle, kuoleman voittajalle: Hoosianna korkeuksissa, siunattu olet Sinä, joka tulet Herran nimeen.*” kertovat, mistä tapahtumassa on kyse. Lasarus on esimerkki (vrt. Jairuksen tytär, Nainin lesken poika) ylösnousemuksen mahdollisuudesta kaikille ihmisille.

Kuolema ei ole ns. viimeinen sana, vaan sen jälkeen on elämää!

PALMUSUNNUNTAI (pääsiäisen esijuhla)

Jeesus ratsastaa Jerusalemiin aasin, köyhien kulkuvälineen, selässä ja ihmiset heittävät vaatteita ja palmunoksia maahan hänen edellään.

Juhlassa korostuvat vastakohdat: nöyrytyneen kuninkaan ratsastaminen ja Jumalan Pojan alentuminen. Nöyryydessä, kuuliaisuudessa ja alentuvaisuudessa on Kirkon uskon suuruus!

Virpomisperinne jatkaa voitonmerkkien kautta juhlaulkuetta. Lauletaan samaa troparia kuin Lasaruksen lauantaina.

SUURI MAANANTAI JA TIISTAI

”Hän opetti sitten joka päivä temppelissä. Ylipapit, lainopettajat ja muut kansan johtomiehet mieltivät, miten raivaisivat hänet pois tieltä. He eivät kuitenkaan keksineet, mitä tehdä, sillä koko kansa oli jatkuvasti Jeesuksen ympärillä kuuntelemassa häntä.” (Luuk. 19:47–48)

Jumalanpalvelusteksteissä on voimakkaasti esillä loppu. Punnitaan sitä, kenen puolella sielumme on ja olemmeko valmiita vastaanottamaan Kristuksen. Päivien troparissa lauletaan: ” *Katso, Ylkä tulee keskiyöllä, ja autuas on palvelija, jonka hän valveilla löytää. Vaan kelvoton on se, jonka hän löytää suruttomana. Varo siis, minun sieluni, ettet unen valtaan vaipuisi, ettet kuolemaan tulisi luovutetuksi ja valtakunnan ulkopuolelle suljetuksi. Vaan herää ja laula: Pyhä, pyhä, pyhän olet sinä Jumala, Jumalansynnyttäjän tähden armahda meitä.*” Emme tiedä aikaa, jolloin Kristus saapuu. On oltava valppaana joka hetki.

SUURI KESKIVIIKKO

Päivän evankeliumitekstien keskiössä ovat vastakkaiset hahmot: Juudas Iskariot, joka kavaltaa Jeesuksen 30 hopearahasta ja Maria, joka voitelee Jeesuksen kalliilla nardusöljyllä hautausta varten. Oppinut Juudas lankeaa, kun taas oppimaton Maria ”oppii” näyttämään kiintymyksensä, katumuksen kyyneleet ja uskonsa Jumalaan.

Päivän kontakki kertoo viestin: *” Olen enemmän kuin syntinen nainen rikkonut lakiasi vastaan, en ole kyyneliä laisinkaan vuodattanut sinun edessäsi, oi Hyvä. Mutta äänetönnä rukoillen heittäydyn eteesi ja rakastaen suutelen puhtaita jalkojasi. Valtias Herra! Anna minulle syntini anteeksi, kun huudan sinulle: Vapahtaja, pelasta minut pahoista teoistani!”* Päivän tekstien pohjalta kulminoituu kysymys: kenen puolella olet? Ei auta, vaikka olet opetuslapsi...

SUURI TORSTAI

Jeesus ja opetuslapset ovat kokoontuneet pääsiäisaterialle. Illan aikana tapahtuu useita merkittäviä asioita. Jeesus pesee opetuslasten jalat rakkauden ja nöyryyden palveluksen osoituksena. Hän asettaa ehtoollisen, eukaristian eli kiitosuhrin ja näin siirtää luomakunnan vanhasta liitosta uuteen liittoon, joka saa täyttymyksensä ylösnousemuksessa.

Samassa pöydässä rukoilee myös Jeesuksen kavaltaja, jonka Jeesus toivoo viimeiseen asti tekevän parannuksen (Jumalan ääretön ihmisrakkaus).

Kerubiveisun sijaan suuren torstain liturgiassa lauletaan *”Sinun salaiseen ehtoolliseesi”*.

SUURI PERJANTAI – HILJAINEN PÄIVÄ

Jeesuksen tie ristille käydään läpi jumalanpalveluksissa pitkin päivää. Vaihe vaiheelta kohtaamme ihmisiä, jotka voisivat estää Kristuksen teloituksen, mutta kuka uskaltaisi pudottaa kiven kädestään?

Näemme kuinka Kristus käy läpi inhimillisiä yksinäisyyden, surun ja kivun tunteita. Hän pysyy kuuliaisena Isän tahdolle ja ”täyttää maljan”.

Kristus lasketaan ristiltä. Kristus täyttää läsnäolollaan koko päivän.

SUURI LAUANTAI

”Kunniallinen Joosef, otettuaan puun päältä sinun puhtaimman ruumiisi, käärittyään puhtaaseen liinavaatteeseen ja peitettyään tuoksuvilla yrteillä, pani sen uuteen hautaan.”
(tropari)

Jumala loi maailman kuudessa päivässä ja seitsemäntenä päivänä Hän lepäsi. Nyt uusi Aadam lepää haudassa. Suuri hiljaisuus on laskeutunut kaikkeen maahan. Jumala on haudassa. Elämä lepää kuolemassa.

Istahdamme miettimään ja odottamaan. Parimioissa luetaan profeetta Jesajan kirjasta: *”Katso, pimeys peittää maan, ja yön synkkyys kansat. Mutta sinun taivaallesi kohoaa aamun koi, Herran kirkkaus hohtaa sinun ylläsi”*.

Kristus vierailee tuonelassa ja tuo ylösnousemuksen kaikille uskoville. Uusi Aadam nostaa vanhan Aadamin ja Eevan ylös. Hän tarttuu heitä ranteista niin kuin vapautettuja orjia.

Suuren lauantain kontakissa lauletaan *”Hän, syvyyksien sulkija, on nyt kuolleena. Ja kuolematon lasketaan niin kuin kuolevainen tuoksuvin yrtein peitettynä liinakääreessä hautaan. Murehtivat naiset tulivat voitelemaan häntä ja tunnustivat: Tämä sapatti on korkeasti siunattu, sillä kuolon unessa nyt lepäävä Kristus on nouseva ylös kolmantena päivänä.”*

Liturgiassa laulamme: *”Nouse, Jumala, ja tuomitse maa...”* ja *”Vaietkoon jokainen ihmisen liha...”*.

HERRAN PÄÄSIÄINEN

Elämä pulppuaa kuolemasta, uusi, loppumaton elämä. Ylösnousemuksen kautta siirrytään olemattomuudesta ikuisen olemiseen. Kuolema on ikuisesti kukistettu.

Pääsiäinen (engl. passover, hepr. pesah) tarkoittaa eteenpäin siirtymistä ja kuoleman vankeudesta vapautumista Kristuksen kautta. Kahdeksas päivä on siunattua sapattia seuraava päivä, uuden aikakauden alku ja iankaikkisen elämän ensimmäinen päivä.

Pääsiäistropari: *”Kristus nousi kuolleista, kuolemallaan kuoleman voitti ja haudoissa oleville elämän antoi.”*

Pääsiäistervehdyksiä eri kielillä:

KRISTUS NOUSI KUOLLEISTA – TOTISESTI NOUSI (suomi)
KRISTUS ÄR UPPSTÅNDEN – SANNERLIGEN UPPSTÅNDEN (ruotsi)
KRISTAS KAGGÖÖDI JAMM’JEST – TUODI KAGGÖÖDI (kolttasaame)
HRISTÓS VOSKRÉSE – VOISTINU VOSKRÉSE (kirkkoslaavi)
HRISTÓS ANÉSTI – ALITHÓS ANÉSTI (kreikka)
KRISTUS ON ÜLESTÕUSNUD – TOESTI ÜLESTÕUSNUD (viro)
CHRIST IS RISEN – INDEED IS RISEN (englanti)
CHRIST EST RESSUSCITÉ – EN VÉRITÉ IL EST RESSUSCITÉ (ranska)
CHRISTUS IST AUFERSTANDEN – ER IST WAHRHAFTIG AUFERSTANDEN (saksa)
HRISTOS A ÍNVIAT – ADEVARAT A ÍNVIAT (romania)
HARISTOS UKATSU – ZITSUMI UKATSU (japani)
KRISTO AMEFUFUKA – KWELI AMEFUFUKA (swahili)

PYHÄN PAKHOMIOS SUUREN RUKOUSSÄÄNTÖ

Alkurukoukset

Herra Jeesus Kristus, Jumalan Poika, Sinun puhtaimman Äitisi ja kaikkien pyhien ihmisten esirukouksien tähden armahda meitä. Amen.

Kunnia olkoon Sinulle, meidän Jumalamme, kunnia Sinulle.

Taivaallinen Kuningas, | Lohduttaja, totuuden Henki, | joka paikassa oleva ja kaikki täyttävä, | hyvyyden lähde ja elämän antaja, | tule ja asu meissä | ja puhdista meidät kaikesta synnin pahuudesta | sekä pelasta, oi Hyvä, meidän sielumme.

Pyhä Jumala, pyhä Väkevä, pyhä Kuolematon, armahda meitä. (x 3)

Kunnia olkoon Isälle ja Pojalle ja Pyhälle Hengelle nyt, aina ja iankaikkisesti. Amen. Kaikkein pyhin Kolminaisuus, armahda meitä. Herra, puhdista meidät synneistämme. Valtias, anna anteeksi rikoksemme. Pyhä, tule ja paranna heikkoutemme Sinun nimesi tähden.

Herra, armahda. (x 3)

Kunnia olkoon Isälle ja Pojalle ja Pyhälle Hengelle nyt, aina ja iankaikkisesti. Amen.

Isä meidän, joka olet taivaissa. Pyhitetty olkoon Sinun nimesi. Tulkoon Sinun valtakuntasi. Tapahtukoon Sinun tahtosi myös maan päällä niin kuin taivaassa. Anna meille tänä päivänä jokapäiväinen leipämme. Ja anna meille anteeksi velkamme, niin kuin mekin annamme anteeksi velallisillemme. Äläkä saata meitä kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta

Herra, armahda. (x 12)

Kunnia olkoon Isälle ja Pojalle ja Pyhälle Hengelle nyt, aina ja iankaikkisesti. Amen.

Tulkaa, kumartakaamme meidän Kuningastamme Jumalaa.

Tulkaa, kumartukaamme ja langetkaamme Kristuksen, meidän Kuninkaamme ja Jumalamme, eteen.

Tulkaa, kumartukaamme ja langetkaamme itse Kristuksen, meidän Kuninkaamme ja Jumalamme, eteen.

Psalmi 51

Jumala, ole minulle armollinen hyvyydessäsi, pyyhi pois minun syntini suuren laupeutesi tähden. Pese minut puhtaaksi rikoksestani ja anna lankeemukseni anteeksi. Minä tiedän pahat tekoni, minun syntini on aina minun edessäni.

Sinua, sinua vastaan olen rikkonut, olen tehnyt vastoin sinun tahtoasi. Oikein teet, kun minua nuhtelet, ja syystä sinä minut tuomitset. Syntinen olin jo syntyessäni, synnin alaiseksi olen siinnyt äitini kohtuun. Mutta sinä tahdot sisimpääni totuuden -- ilmoita siis minulle viisautesi!

Vihmo minut puhtaaksi iisopilla ja pese minut lunta valkeammaksi. Suo minun kuulla ilon ja riemun sana, elvytä mieli, jonka olet murtanut. Käännä katseesi pois synneistäni ja pyyhi minusta kaikki pahat tekoni. Jumala, luo minuun puhdas sydän ja uudista minut, anna vahva henki. Älä karkota minua kasvojesi edestä, älä ota minulta pois pyhää henkeäsi. Anna minulle jälleen pelastuksen riemu ja suo minun iloiten sinua seurata, niin opetan tiesi sinusta luopuneille, ja he palaavat sinun luoksesi. Jumala, pelastajani, päästä minut verivelasta, niin minä riemuiten ylistän hyvyyttäsi. Herra, avaa minun huuleni, niin suuni julistaa sinun kunniaasi.

Jos toisin sinulle teurasuhrin, se ei sinua miellytä, polttouhriakaan et huoli. Murtunut mieli on minun uhrini, särkynyttä sydäntä et hylkää, Jumala.

Osoita Siionille laupeutesi ja rakenna jälleen Jerusalemin muurit! Silloin otat taas vastaan määräuhrit, ja alttarille tuodaan teurashärät.

Kunnia olkoon Isälle ja Pojalle ja Pyhälle Hengelle nyt, aina ja iankaikkisesti. Amen.

Uskontunnustus

Uskon yhteen Jumalaan, kaikkivaltiaaseen Isään, taivaan ja maan, kaiken näkyvän ja näkymättömän Luojaan.

Uskon yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan Poikaan, joka on syntynyt Isästä ennen aikojen alkua, valo valosta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt ei luotu, joka on samaa olemusta kuin Isä ja jonka kautta kaikki on saanut syntynsä, joka meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden astui alas taivaista, tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja Neitsyt Mariasta ja syntyi ihmiseksi, ristiinnaulittiin meidän puolestamme Pontius Pilatuksen aikana, kärsi ja haudattiin, nousi kuolleista kolmantena päivänä, niin kuin oli kirjoitettu, astui ylös taivasiin, istuu Isän oikealla puolella ja on kirkkaudessa tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita, ja jonka valtakunnalla ei ole loppua.

Uskon Pyhään Henkeen, Herraan ja eläväksi tekijään, joka lähtee Isästä, jota yhdessä Isän ja Pojan kanssa kumarretaan ja kunnioitetaan ja joka on puhunut profeettojen kautta.

Uskon yhteen, pyhään, katoliseen ja apostoliseen kirkkoon. Tunnustan yhden kasteen syntien anteeksiantamiseksi, odotan kuolleiden ylösnousemusta ja tulevan maailman elämää.

Aamen.

Sata Jeesuksen rukousta (voit myös lukea 12 tai 40)

Herra Jeesus Kristus, Jumalan Poika, armahda minua syntistä.

Veisu Jumalansynnyttäjälle

Totisesti on kohtuullista ylistää autuaaksi Sinua, Jumalansynnyttäjää, aina autuas ja viaton ja meidän Jumalamme Äiti. Me ylistämme Sinua, joka olet kerubeja kunnioitettavampi ja serafeja verrattomasti jalompi, Sinua, puhdas Neitsyt, Sanan synnyttäjää, Sinua, totinen Jumalansynnyttäjää.

Maallikon loppusiunaus

Herra Jeesus Kristus, Jumalan Poika, Sinun puhtaimman Äitisi ja kaikkien pyhien ihmisten esirukouksien tähden armahda meitä.